

STRATEŠKI NAČRT DOSTOPNOSTI

MESTNE OBČINE KRANJ

2022

Naročnik:

Mestna občina Kranj

Izdelovalec:

Zavod DOSTOP, Cesta 27.aprila 35, 1000 Ljubljana

Projekt:

Strateški načrt dostopnosti Mestne občine Kranj

Verzija:

SND-MOK-2022-1

Avtorici:

Andreja Albreht, univ. dipl. inž. kraj. arh.

Dr. Andreja Zapušek Černe, univ. dipl. inž. kraj. arh.

Datum: 29/11/2022

Vsebina

1	UVOD.....	5
1.1	PRAVNE PODLAGE	5
1.2	NAMEN IN CILJI SND MOK.....	5
1.3	POSVETOVALNA SKUPINA	6
1.4	DELI SND MOK	6
1.5	REALIZACIJA SND MOK.....	7
1.5.1	Obveznost uporabe SND MOK pri urejanju zunanjih površin	7
1.5.2	Podporne aktivnosti za ustrezno realizacijo SND MOK.....	7
1.5.3	Finančna sredstva za realizacijo SND MOK	9
1.5.4	Posvetovalno telo v zvezi z izvajanjem načrta.....	9
1.5.5	SND MOK v odnosu do Akcijskega načrta Občina po meri invalidov 2021-2025	10
1.5.6	Posodabljanje SND MOK in povezava z drugimi strateškimi dokumenti	10
2	NAVODILA ZA UPORABO SND.....	11
2.1	NAVODILA ZA ZAPOSLENE V OBČINSKI UPRAVI	11
2.1.1	Priprava strateških in drugih temeljnih dokumentov	11
2.1.2	Priprava projektov in razpisov, vodenje projektov	11
2.1.3	Načrtovanje in izvedba del - zunanje površine V JAVNI RABI.....	12
2.1.4	Načrtovanje in izvedba del - stavbe v javni rabi	12
2.1.5	Izdajanje soglasij pri projektih drugih investitorjev	12
2.1.6	Spreminjanje lokacij avtobusnih postajališč, dodajanje novih postajališč.....	13
2.1.7	Spreminjanje prometnih ureditev	13
2.1.8	Izdajanje soglasij v zvezi z uporabo javnega prostora.....	13
2.1.9	Vzdrževanje javnih površin.....	14
2.2	NAVODILA ZA PROJEKTANTE	15
2.2.1	Načrtovanje prenov, novogradenj in vzdrževalnih del/zunanje površine	15
2.2.2	Načrtovanje prenov, novogradenj in vzdrževalnih del /stavbe v javni rabi	15
2.3	NAVODILA ZA MEDOBČINSKI INŠPEKTORAT KRANJ	16
3	DOSTOPNOST PROSTORA.....	17
3.1	KATEGORIJE DOSTOPNOSTI.....	17
3.1.1	Osnovna stopnja dostopnosti.....	17
3.1.2	Višja stopnja dostopnosti	17
3.2	SMERNICE ZA NAČRTOVANJE JAVNIH POVRŠIN-povzetek.....	20

3.2.1	Splošne smernice	21
3.2.2	Talni taktilni vodilni sistem (TTVS)	28
3.2.3	Pravila za načrtovanje v posebnih območjih višje stopnje dostopnosti	33
4	DOSTOPNOST INFORMACIJ	35
4.1	UPOŠTEVANJE PRAVILA DOSTOPNOSTI INFORMACIJ V VSEH OBČINSKIH PROJEKTIH	35
4.2	IZVEDBA TEMELJNIH AKTIVNOSTI ZA DOSTOPNOST INFORMACIJ	35
4.2.1	Sistemska ureditev dostopnosti informacij na avtobusnih postajališčih	35
4.2.2	Mestni usmerjevalni sistem in turistične informacije	36
4.3	SPODBUJANJE DRUGIH AKTIVNOSTI ZA IZBOLJŠANJE DOSTOPNOSTI INFORMACIJ	37
4.4	SMERNICE ZA IZBOLJŠANJE DOSTOPNOSTI INFORMACIJ	38
4.4.1	Načrtovanje in oblikovanje informacijskih točk	38
4.4.2	Načrtovanje in oblikovanje orientacijskih sistemov	38
4.4.3	Zasnova in oblikovanje informativnih gradiv	42
4.4.4	DIGITALNA DOSTOPNOST	43
4.4.5	DOSTOP DO VSEBIN NA PRIREDITVAH IN JAVNIH DOGODKIH	43
5	DOSTOPNOST STORITEV	45
5.1	OZAVEŠČANJE IN INFORMIRANJE JAVNOSTI	45
5.1.1	Dvig usposobljenosti zaposlenih za delo s strankami z oviranostmi	45
5.1.2	Ozaveščanje širše javnosti	45
5.1.3	Dvig strokovnih kompetenc na področju dostopnosti	46
5.1.4	Usposabljanje zaposlenih v zvezi z evakuacijo oseb z oviranostmi	46
5.2	CELOVITA UREDITEV DOSTOPNOSTI POMEMBNIH TOČK IN SLUŽB	46
5.2.1	Storitve javnega prevoza in posebnih oblik prevoza	46
5.2.2	Dostopnost točk pomembnih za dostop do javnih storitev	48

1 UVOD

1.1 PRAVNE PODLAGE

Strateški načrt dostopnosti Mestne občine Kranj (v nadaljevanju SND MOK) je dokument, ki določa smernice v skladu z 32. členom Gradbenega zakona-GZ-1 (Uradni list RS, št. [199/21](#) in [105/22](#) – ZZNŠPP). Gradbeni zakon v tem členu določa, da »lahko občine v dogovoru z reprezentativnimi invalidskimi organizacijami sprejmejo smernice za zagotavljanje dostopnosti, s katerimi določijo stopnjo prilagojenosti zunanjih javnih površin, ne glede na zahteve o opremljenosti javnih površin določenih s tem zakonom«.

To pomeni, da se s tem načrtom določi, katere povezave na zunanjih javnih površinah so v občini zelo pomembne za enakovreden dostop do javnih storitev in objektov in jih je zato potrebno z vidika dostopnosti celoviteje obravnavati. Pri tem gre tako za dosledno upoštevanje vidika dostopnosti v fazi projektiranja kot tudi za zagotavljanje strokovnega nadzora nad izvedbo in intenzivnejše odpravljanje ovir prek služb za vzdrževanje, redarstvo in inšpekcijski nadzor.

V praksi to pomeni predvsem zmanjšanje obveznosti za občino v zvezi z zagotavljanjem sklenjenega taktilnega vodilnega sistema za slepe in slabovidne (v nadaljevanju TTVS), ki se po sprejemu tega načrta izvaja samo na območjih višje stopnje dostopnosti. Občina se zaveže k celovitemu zagotavljanju dostopnosti za vse uporabnike s funkcionalnimi oviranostmi na območjih višje stopnje dostopnosti in sistematičnemu urejanju dostopnosti storitev in informacij, zato pa ji ni treba taktilno označiti vseh poti v naseljih.

Načrt obravnava tudi dostopnost informacij in storitev v skladu z Zakonom o izenačevanju možnosti invalidov (Uradni list RS, št. 94/10, 50/14 in 32/17) in Zakonom o ratifikaciji Konvencije o pravicah invalidov in Izbirnega protokola h Konvenciji o pravicah invalidov (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 10/08), upošteva Pravilnik o univerzalni graditvi in uporabi objektov (Uradni list RS, št. 41/18) in njemu pripadajoče standarde.

1.2 NAMEN IN CILJI SND MOK

Namen SND MOK je:

- da se vsem uporabnikom (ne glede na morebitno posameznikovo funkcionalno oviranost) čimprej omogoči čim boljši dostop do osnovnih javnih storitev,
- da se težave z dostopnostjo rešuje sistematično in na strateški ravni, s čimer se bistveno izboljšajo rešitve v praksi,
- da se zbirajo povratne informacije uporabnikov in se rešitve stalno nadgrajujejo ter dopolnjujejo z novimi spoznanji,
- da ima MOK pregled nad izvajanjem prilagoditev in njihovim vzdrževanjem ter jih izvaja predvsem tam, kjer so nujne in smiselne,
- da MOK spodbudi k izvajanju tudi državne institucije in zasebne investitorje na območjih, ki niso v občinski lasti in upravljanju,

- da so lahko uporabniki z oviranostmi vključeni v proces sprejemanja odločitev v zvezi z dostopom do javnih storitev in lahko spodbujajo izvajanje dogovorjenih rešitev v praksi.

Pomembni cilji SND MOK so:

- MOK lahko uporabi ta načrt v skladu z 32. členom Gradbenega zakona in s tem zniža stroške izvedbe ter omogoči kakovostnejše rešitve, prilagojene dejanskim potrebam občanov.
- Z vključitvijo načrta na prostorski portal MOK postane dostopnost pomembna raven pri projektiranju zunanjih površin, navodila za projektiranje jasnejša in dostopna vsem, s tem pa se izboljšajo rešitve v praksi in posredno za uporabnike dostop do javnih storitev in objektov.
- Projektanti, ki projektirajo zunanje javne ureditve na površinah MOK, dobijo v smernicah tega načrta jasna navodila glede projektiranja dostopnih javnih površin in ustrezno strokovno pomoč v primerih, ko je treba iskati kompromisne rešitve.
- Občina se zaveže, da bo v okviru vzdrževalnih del odstranjevala ovire, ki se jih zazna v pregledih izvedbe prenov in novogradenj in izvrševala redni redarski in inšpekcijski nadzor v zvezi z zagotavljanjem dostopnosti.
- Občina se zaveže, da bo skrbela za ozaveščanje širše in strokovne javnosti na področju dostopnosti in na ta način spodbujala izvajanje ustreznih rešitev tudi na območjih, ki niso v njeni lasti in upravljanju.

1.3 POSVETOVALNA SKUPINA

Pri pripravi SND MOK sodelujejo člani *Sveta za invalide MOK*¹, ki vključuje predstavnike invalidskih organizacij, predstavnike oddelkov mestne uprave MOK ter nekaterih drugih organizacij.

1.4 DELI SND MOK

SND MOK sestavljajo trije deli, ki se uporabljajo skupaj:

- SND MOK – besedilo
- SND MOK – grafična priloga (ki se nahaja tudi na [prostorskem portalu MOK](#))
- SND MOK – priloga Smernice za zagotavljanje dostopnosti zunanjih površin

Poleg tega se pri načrtovanju uporablja naslednje dokumente:

- Standard SIST 1186 Talni taktilni vodilni sistem za slepe in slabovidne
- Z belo palico po mestu (brezplačni priročnik, razlaga SIST 1186) – elektronska oblika (ZDSSS, Zavod DOSTOP, 2016)
- Univerzalna stanovanjska graditev (brezplačni priročnik) – elektronska oblika (MOP, 2017)

SND MOK je dokument, s katerim se določi stopnjo prilagojenosti zunanjih javnih površin, ne glede na zahteve o opremljenosti javnih površin določenih z Gradbenim zakonom (Uradni list RS, št. [199/21](#) in [105/22](#) – ZZNŠPP). To pomeni, da se lahko drugače uredi pravila glede

¹ Sestava *Sveta za invalide* na podlagi Sklepa o imenovanju sveta invalidov kot posvetovalnega telesa župana mestne občine Kranj za obdobje 2022 – 2025 z dne 25.11.2021 (št. 122-74/2020-33-40/30/04).

tega, kje so posamezne vrste taktilnih oznak in drugih prilagoditev obvezne, vendar pa to ne vpliva na spreminjanje pravil načrtovanja in strukture ter barv taktilnih oznak. Te morajo ustrezati standardu SIST 1186: 2016 oz. trenutno veljavni različici tega standarda (oz. standarda, ki bi ga v prihodnosti nadomestil). Zato v smernicah SND MOK ni podrobnejših skic v zvezi z detajli načrtovanja talnih taktilnih oznak, temveč so podane le obrazložitve na slikah.

1.5 REALIZACIJA SND MOK

V tem poglavju so opredeljene podrobnosti v zvezi z realizacijo SND MOK glede obveznosti uporabe načrta, podpornih aktivnosti, ki so bistvene za ustrezno realizacijo načrta in glede povezav z drugimi aktivnostmi MOK na področju zagotavljanja dostopnosti.

1.5.1 OBVEZNOST UPORABE SND MOK PRI UREJANJU ZUNANJIH POVRŠIN

Mestni svet MOK sprejme dokument Strateški načrt dostopnosti MOK. **Uporaba SND MOK je v skladu z 32. členom Gradbenega zakona (Uradni list RS, št. [199/21](#) in [105/22](#) – ZZNŠPP) in s sprejetim občinskim sklepom obvezna pri urejanju zunanjih javnih površin v MOK.**

SND MOK je pripomoček za učinkovitejše projektiranje ustreznih dostopov na zunanjih površinah v občini in **se ga upošteva pri projektiranju vseh objektov v javni rabi, ne glede na to, ali gre za parcele v zasebni ali javni lasti.** Investitorji so namreč dolžni zagotoviti neoviran dostop do objektov v javni rabi v skladu z zakonodajo na področju graditve in izenačevanja možnosti invalidov.

1.5.2 PODPORNE AKTIVNOSTI ZA USTREZNO REALIZACIJO SND MOK

Za doseganje ciljev SND MOK je **nujno intenzivno izvajanje spodaj navedenih aktivnosti v vseh območjih višje stopnje dostopnosti**, pri čemer je zelo pomembno, da so o njih **ustrezno obveščeni vsi zaposleni v mestni upravi**, ki skrbijo za izvedbo projektov in aktivnosti na zunanjih površinah v javni rabi.

1.5.2.1 RECENZIJ PROJEKTOV Z VIDIKA DOSTOPNOSTI IN STROKOVNI NADZOR NAD IZVEDBO TTVS

SND MOK se mora upoštevati pri vseh projektih v občini, za zagotavljanje ustrezne izvedbe pa MOK na površinah v občinski lasti dodatno zagotovi preglede projektov z vidika dostopnosti in strokovni nadzor nad izvajanjem TTVS za vse projekte, ki se izvajajo v območjih višje stopnje dostopnosti. Recenzije projektov izvajajo usposobljeni recenzenti z ustreznimi referencami na področju pregledov projektov z vidika dostopnosti.² V okviru SND MOK je bil na ta način kot vzorčni primer med izvedbo pregledan in dopolnjen projekt ureditve Ceste Staneta Žagarja, ki je ena od cest v območju višje stopnje dostopnosti.

² SND MOK je temeljni dokument, ki vsebuje smernice brez izvedbenih detajlov. Pri načrtovanju in izvedbi talnega taktilnega vodilnega sistema za slepe in slabovidne so detajli zelo pomembni in med dobrimi in popolnoma neuporabnimi rešitvami so pogosto zelo majhne razlike. Pogosto se pri pregledih tudi močno zmanjša količina taktilnih oznak, kar pomeni zmanjšanje stroškov pri izvedbi in vzdrževanju. Prav tako se pri pregledih projektov zelo pogosto ugotovijo (in odpravijo) težavne ovire za druge pešce z oviranostmi.

1.5.2.2 IZDELAVA LETNIH STROKOVNIH POROČIL O IZVAJANJU TTVS IN DRUGIH PRILAGODITEV GRAJENEGA OKOLJA

MOK enkrat letno zagotovi izdelavo letnega poročila o izvajanju TTVS. Poročilo se predstavi zaposlenim v mestni upravi, ki so zadolženi za projekte prenov in novogradenj na javnih površinah in projektantom, ki so bili udeleženi pri preteklih projektih. Poročilo se uporabi tudi kot osnovo za odpravljanje ovir v okviru vzdrževalnih del. Vsa poročila so javno dostopna in objavljena ob besedilnem delu SND MOK in so tako na voljo projektantom za izboljšanje razumevanja dobrih praks.

V poročilih uporabniki z oviranostmi in svetovalci za dostopnost zabeležijo, katere rešitve, ki so bile izvedene v preteklem letu, so ustrezne, predstavljene pa so tudi neustrezne rešitve, ki jih je treba odpraviti. Opozorijo na pogoste napake pri projektiranju in izvedbi. Poudarek je na izvajanju TTVS, ker gre za najbolj kompleksno in slabo poznano temo, vendar so v poročila vključene tudi druge prostorske ovire, ki vplivajo na uporabnike s funkcionalnimi oviranostmi.

1.5.2.3 ODPRAVLJANJE OVIR V OKVIRU VZDRŽEVALNIH DEL IN PROMETNIH UREDITEV NA JAVNIH POVRŠINAH

MOK (Oddelek za promet) v okviru vzdrževalnih del odpravlja ovire, ki so zaznane v letnih poročilih, vključno z napakami, ki so nastale zaradi neustrezne izvedbe TTVS. Na podlagi poročila se vsako leto napiše program vzdrževanja in popis ovir, ki bodo odpravljene v naslednjem letu glede na razpoložljiva sredstva. Gre predvsem za odpravljanje ovir kot so popravki in dopolnitve v zvezi z napačno izvedenim TTVS ter odstranjevanje ovir za gibalno ovirane (npr. višinske ovire, robniki). V skladu z Akcijskim načrtom Občina po meri invalidov (Sklop 5 – Dostopnost grajenega okolja, informacij in prevozov) se v okviru te aktivnosti izvajajo tudi ukrepi v zvezi z dostopnostjo, ki temeljijo na pobudah občanov (npr. poglobitev robnikov na cestah, namestitve zvočnih semaforjev itd.) in drugih ovir na cestah, kjer v kratkem ni predvidena prenova in se izkaže, da so za dostopnost ključni (na poteh višje stopnje dostopnosti).

1.5.2.4 ODPRAVLJANJE OVIR V OKVIRU NADZORA MESTNEGA REDARSTVA IN INŠPEKTORATA

Službe za inšpekcijski nadzor in redarstvo izvajajo:

- nadzor nad uporabo javnih površin (predvsem nad postavljanjem gostinskih vrtov, panojev in drugih predmetov na javno površino ter nad postavljanjem ovir na površinah za pešce),
- nadzor nad uporabo območij ceste (predvsem zapore površin za pešce, potencialne nevarnosti na poteh),
- nadzor nad mirujočim prometom (tudi nad rabo parkirnih mest, rezerviranih za osebe z oviranostmi) ter
- ukrepajo ob ugotovljenih kršitvah skladno z zakonom in v okviru pooblastil s tega področja (v skladu z ukrepom iz Akcijskega načrta Občina po meri invalidov (ukrep 5.3).

1.5.3 FINANČNA SREDSTVA ZA REALIZACIJO SND MOK

Večina nalog iz SND MOK se izvaja v okviru sredstev posameznih nosilcev nalog; npr. obvezno upoštevanje smernic tega načrta znotraj investicijske dokumentacije prenov in novogradenj javnih objektov in zunanjih javnih površin, izvedba ozaveščevalnih akcij in drugih aktivnosti posameznih oddelkov mestne uprave, javnih služb in javnih podjetij.

Za nekatere naloge, ki so bistvene za ustrezno realizacijo SND MOK (podrobno opredeljene v 1.5.2) pa se v proračunu MOK zagotovi namenska letna sredstva za realizacijo SND MOK.

1.5.4 POSVETOVALNO TELO V ZVEZI Z IZVAJANJEM NAČRTA

Posvetovalno telo v zvezi z izvajanjem SND MOK s strani predstavnikov reprezentativnih invalidskih organizacij je Svet za invalide MOK.

Izvajanje prostorskega dela tega načrta operativno vodita Oddelek za projekte in Oddelek za promet. Za učinkovito izvajanje tega načrta v zvezi z dostopnostjo informacij in storitev skrbi Oddelek za družbene dejavnosti.

Svet za invalide MOK opravlja v zvezi z realizacijo načrta naslednje naloge:

- spremljanje izvajanja SND MOK,
- sodelovanje v primerih, ko je potreben kompromis in zaradi različnih dejavnikov ni možno zagotoviti vseh ukrepov, ki so predvideni v območjih višje dostopnosti, ali so ti ukrepi drugačni, kot so bili predvideni v načrtu,
- svetovanje v primerih posameznih pobud občanov o nujnosti in smiselnosti določenih ukrepov.

Za izvajanje zavez iz SND MOK je Svet za invalide MOK kot posvetovalno telo pomemben predvsem v posebnih primerih, ko so zahteve v zvezi z zagotavljanjem dostopnosti v nasprotju z drugimi zahtevami (predvsem v območjih kulturne dediščine) oz. ko gre za določanje, ali je strošek za zagotavljanje dostopa nesorazmeren in zato morda neupravičen. Tako lahko Svet za invalide MOK pomaga z nasveti v zvezi s sprejemanjem morebitnih kompromisov in podaja mnenja o tem, kateri ukrepi so zelo pomembni in katere je mogoče opustiti, ter predlaga morebitne posebne rešitve, ki lahko zadostijo najpomembnejšim zahtevam z vidika uporabnikov. Svet za invalide lahko za te primere določi kontaktno osebo, ki poskrbi za komunikacijo med člani sveta in posreduje mnenje projektantom. Tako se zagotovi hitro ukrepanje in tekoče delo.

Oddelek za projekte in Oddelek za promet opravljata v zvezi z realizacijo tega načrta naslednje osnovne naloge:

- sprejemanje pobud za vključitev dodatnih območij in objektov v višjo kategorijo dostopnosti ter posredovanje na Svet za invalide MOK,
- vnos novih (oz. spremenjenih) lokacij postajališč mestnega potniškega prometa v SND MOK,
- pridobivanje strokovnih mnenj v zvezi z dostopnostjo (npr. mnenja v zvezi s spremembami prometnih ureditev, lokacij avtobusnih postajališč itd.),
- letno poročanje o izvajanju prostorskega dela načrta.

Oddelek za družbene dejavnosti opravlja v zvezi z realizacijo načrta naslednje osnovne naloge:

- sprejemanje pobud v zvezi z dostopnostjo informacij in storitev,
- izvedba ozaveščevalnih akcij in izobraževanj,
- pridobivanje strokovnih mnenj v zvezi z dostopnostjo informacij (npr. strokovna mnenja v zvezi z ustreznostjo predlogov novih usmerjevalnih sistemov, spletišč, informacijskih centrov in točk, avtomatiziranih naprav za upravljanje in izvajanje storitev),
- letno poročanje o izvajanju dela načrta, ki je vezan na dostopnost informacij in storitev.

1.5.5 SND MOK V ODNOSU DO AKCIJSKEGA NAČRTA OBČINA PO MERI INVALIDOV 2021-2025

Akcijski načrt Občina po meri invalidov 2021-2025 (v nadaljevanju AN OMI) je dokument, v katerem so med drugim navedeni ukrepi, ki jih bo MOK redno izvajala v predvidenem obdobju. Gre za ukrepe, ki povezujejo dostopnost prostora, informacij in storitev, kar je zelo pomembno za zagotavljanje ustrezne dostopnosti in dopolnjuje izvajanje Strateškega načrta dostopnosti.

Izmed ukrepov predvidenih v AN OMI, so s Strateškim načrtom dostopnosti neposredno povezani predvsem ukrepi pod rubriko 5: Dostopnost grajenega okolja, informacij in prevozov in rubriko 1: Ozaveščanje.

1.5.6 POSODABLJANJE SND MOK IN POVEZAVA Z DRUGIMI STRATEŠKIMI DOKUMENTI

MOK sprejema neposredne pobude, predloge in pripombe invalidskih organizacij ter drugih zainteresiranih deležnikov glede uvrstitve morebitnih dodatnih območij in objektov v višjo kategorijo dostopnosti. Občina pobude sprejema prek servisa za pobude občanov *KrPovej* z možnostjo pisnega, telefonskega in osebne komunikiranja.

Grafično prilogo načrta se redno posodablja na prostorskem portalu. Smernice (tekstovni del) se revidira po 5 letih z namenom, da se vnese nove rešitve, ki so bile opredeljene v letnih poročilih kot ustrezne, ter morebitne spremembe v zakonodaji, ki lahko vplivajo na smernice. Pri reviziji dokumenta *Celostna prometna strategija MOK* in pripravi drugih strateških dokumentov, ki se nanašajo na urejanje javnih površin, je nujno upoštevati SND MOK oz. v pripravo vključiti *Svet za invalide MOK*.

2 NAVODILA ZA UPORABO SND

V tem poglavju je predstavljen način uporabe smernic za posamezne deležnike v procesu urejanja javnega odprtega prostora, zagotavljanja dostopnih informacij in storitev v MOK ter postopki, ki jih je pri tem treba upoštevati.

2.1 NAVODILA ZA ZAPOSLENE V OBČINSKI UPRAVI

Zaposleni v občinski upravi se seznani s SND MOK in njihovimi obveznostmi v zvezi z njim. V nadaljevanju je napisano, kaj morajo nosilci nalog izvesti v zvezi z zagotavljanjem dostopnosti, glede na to, za kakšno vrsto naloge gre.

2.1.1 PRIPRAVA STRATEŠKIH IN DRUGIH TEMELJNIH DOKUMENTOV

- Pri pripravi strateških dokumentov in z njimi povezanih izvedbenih dokumentov (npr. razvojne strategije, celostna prometna strategija, občinski prostorski načrti, občinski podrobnejši prostorski načrti) mora nosilec naloge poskrbeti, da se v tovrstnih dokumentih upošteva SND MOK in da so vsebine, povezane z dostopnostjo, ustrezno umeščene. Enako velja za strokovne podlage (študije, strokovne presoje, ipd.), ki so podlaga za izdelavo strateških dokumentov ali izvedbo posegov v prostor.
- Pri pripravi katalogov mestne opreme, zasnove javnega prevoza, celostne grafične podobe in podobnih temeljnih dokumentov se v projektni nalogi izrecno navede, da mora pripravljavec kataloga (zasnove, načrta...) pri delu upoštevati SND MOK in vso zakonodajo v zvezi z univerzalno graditvijo in rabo prostora ter zagotoviti sodelovanje usposobljene osebe z vidika dostopnosti informacij. Če je potrebno, se predlog pošlje v pregled Svetu za invalide ter po potrebi svetovalcu za dostopnost, ki poda morebitne opombe in opozori na pomanjkljivosti.

2.1.2 PRIPRAVA PROJEKTOV IN RAZPISOV, VODENJE PROJEKTOV

- Vodja projekta mora zahtevo po upoštevanju SND vključiti že na začetku projekta ter v vse predloge projektov in razpisov, ki se bodo izvajali na območju MOK. Pri tem gre tako za projekte, ki se nanašajo na urejanje prometa in zunanjih površin kot tudi vse tiste, kjer so predvidene aktivnosti, ki na kakršenkoli način vključujejo sodelovanje javnosti in informacije za javnost v vseh oblikah.

Primer: Že na začetku je treba določiti, ali so v določenem projektu za osebe z okvaro sluha dovolj pisne informacije, ali je treba zagotavljati tudi uporabo slovenskega znakovnega jezika, ali pa so potrebni pripomočki za izboljšanje poslušanja. Podobno je treba že na začetku projekta določiti, ali se za ljudi z okvarami vida zagotavlja tudi brajico, ali so potrebni reliefni znaki, ali ustrezne zvočne informacije. Ob tem je treba napisati okviren program, kako si predstavljamo tehnične rešitve in v kateri fazi projekta jih je treba vključiti v vsebino. (Opozorilo: zelo pogosto se dostopnost informacij rešuje na koncu projekta, ko so »navadne« informacije že pripravljene, tehnične rešitve pa niso več možne, oz. so lahko izvedene le pomanjkljivo, kar večinoma pomeni neuporabne aplikacije, tekste v brajici na neprimernih mestih itd.).

- Vodja projekta mora na to opozoriti tudi vse partnerje v projektu, ki ne delujejo na območju MOK, in jih s tem spodbuditi k izboljšanju dostopnosti v drugih občinah in državah.

- Pri potrjevanju izvedenih aktivnosti in izdelkov znotraj projektov, vodja projekta preveri, ali so bila upoštevana pravila v zvezi z dostopnostjo informacij. V kolikor ni prepričan o tem, naj se obrne na predstavnika Sveta za invalide. Predstavniki Sveta za invalide po potrebi predlagajo svetovalca za dostopnost z izkušnjami na predmetnem področju (npr. dostopnost grajenega okolja, dostopnost označevalnih sistemov, dostopnost spletnih strani, informacije v lahkem branju itd.).

2.1.3 NAČRTOVANJE IN IZVEDBA DEL - ZUNANJE POVRŠINE V JAVNI RABI

- Pred izdelavo projektne naloge/naročila nosilec naloge preveri na portalu, v katero stopnjo dostopnosti sodi območje.
- V projektni nalogi/naročilu se zapiše določilo, da je pri projektu obvezno upoštevati SND MOK.
- Pred naročilom se preveri stanje lastništva na robovih peš površin na obravnavanem območju. Na krajših odsekih poti višje stopnje dostopnosti potekajo namreč deli peš površin na parcelah, kjer gre za etažno lastništvo ali na zasebnih parcelah. V teh primerih je zelo pomembno, da se razreši problem lastništva oz. pravice do izvajanja posegov (odkup zemljišč, služnost), saj je TTVS praviloma vezan na notranje robove pločnikov.
- V območjih višje stopnje dostopnosti se projekt posreduje v revizijo z vidika dostopnosti že v prvi fazi projekta ter nato v vseh fazah do izvedbe.
- Če gre za izgradnjo objekta, ki je pomemben za javnost, pa še ni bil evidentiran v SND MOK (npr. nov park, rekreacijsko območje), se poda pobuda za vnos objekta v SND MOK in določitev povezave v mrežo dostopnih poti.

2.1.4 NAČRTOVANJE IN IZVEDBA DEL - STAVBE V JAVNI RABI

- Pred izdelavo projektne naloge/naročila nosilec naloge preveri na portalu, v katero stopnjo dostopnosti sodi območje.
- V projektni nalogi se zapiše določilo, da je obvezno upoštevati SND MOK.
- Če gre za objekt, ki je evidentiran v SND MOK, se posreduje projekt v revizijo z vidika dostopnosti (že v prvi fazi projekta in potem v vseh naslednjih fazah).
- Če gre za izgradnjo objekta, ki je pomemben za javnost, pa še ni bil evidentiran v SND MOK, se poda pobuda za vnos objekta v SND MOK in določitev povezave v mrežo dostopnih poti.

2.1.5 IZDAJANJE SOGLASIJ PRI PROJEKTIH DRUGIH INVESTITORJEV

- Ob prejemu prošnje za soglasje nosilec naloge preveri na portalu, v katero stopnjo dostopnosti sodi območje.
- Projektanta opozori na obveznost upoštevanja Pravilnika o univerzalni graditvi in uporabi objektov ter SND MOK.
- V primeru, da gre za objekt, ki je pomemben za javnost, pa ni bil evidentiran v SND MOK, se posreduje pobuda za vnos objekta v SND.

2.1.6 SPREMINJANJE LOKACIJ AVTOBUSNIH POSTAJALIŠČ, DODAJANJE NOVIH POSTAJALIŠČ

- Posreduje se pobudo za vnos novih lokacij v SND MOK in izdajo strokovnega mnenja glede primernosti novih lokacij z vidika mreže dostopnih poti.

2.1.7 SPREMINJANJE PROMETNIH UREDITEV

- Pred spremembo prometne ureditve nosilec naloge na portalu preveri, v katero stopnjo dostopnosti spada obravnavano območje.
- Če spada obravnavano območje v višjo stopnjo dostopnosti, se pred izvedbo pridobi strokovno mnenje in morebitne dodatne pogoje v zvezi z zagotavljanjem univerzalne dostopnosti.
- Poskusnih prometnih ureditev naj se ne uvaja na območjih višje kategorije dostopnosti. Le izjemoma, če je nujno, da se poskusno prometno ureditev izvede na območju višje stopnje dostopnosti, pa je potrebno pridobiti strokovno mnenje in morebitne pogoje glede posebnih zahtev pri uvajanju nove ureditve ter obvestiti javnost ter invalidske organizacije o spremembi.

2.1.8 IZDAJANJE SOGLASIJ V ZVEZI Z UPORABO JAVNEGA PROSTORA

- Pred izdajo soglasja se na portalu preveri, v katero stopnjo dostopnosti spada obravnavano območje.
- V primeru višje stopnje dostopnosti se ob izdaji soglasja napiše pogoje glede zagotavljanja dostopnosti v skladu s smernicami SND (npr. določiti odmike opreme od TTVS in klančin, zagotavljanja vizualnih kontrastov na ograjah, ki preprečujejo prehod).

Slika 1: Postavitev ograj za preprečevanje prehoda na pločniku med nekim dogodkom. Nekontrastne ograje predstavljajo oviro za ljudi z okvarami vida.

- V kolikor gre za kratkotrajno zaporo oz. v primeru prireditev, kjer ni mogoče zagotavljati ustreznih odklikov in bodo dostopne poti prekinjene, se občane obvesti prek medijev obveščanja, tudi prek vseh invalidskih organizacij. Pri izdajanju soglasij se napiše pogoj, da so tovrstne ograje označene z vizualnimi kontrasti. Ob postavitvi ograj je treba jasno označiti tudi

pot, kjer je prehod dovoljen in usmeriti pešce na tisto mesto, sicer ograje ne služijo svojemu namenu in predstavljajo nevarnost za pešce.

2.1.9 VZDRŽEVANJE JAVNIH POVRŠIN

- Oddelek za gospodarske dejavnosti pripravi smernice za vzdrževalce v območjih višje stopnje dostopnosti in jih predstavi tudi na usposabljanjih vzdrževalcev cest. Smernice se poda predvsem v zvezi z:
 - zasaditvami ob robu poti (redno obrezovanje drevnine, košnja, urejanje zelenic ob poti, da se prepreči zatikanje palice),
 - vzdrževanjem površin za pešce (vključno z zimskim vzdrževanjem): popraviljanje poškodovanih tlakov in taktilnih oznak, nevarnih mest, odstranjevanje listja in drugih ovir, po koncu zimske sezone je priporočljivo opraviti pregled in čiščenje oznak, pri katerem se ugotovi tudi morebitne poškodbe, nastale zaradi pluženja in opredeli, na katerih lokacijah je treba oznake popraviti),
 - postavljanjem opreme (ustrezni odmiki novo postavljenih količkov od taktilnih oznak itd.).

2.2 NAVODILA ZA PROJEKTANTE

Vsi projektanti, ki načrtujejo objekte v javni rabi v Mestni občini Kranj, se morajo pred načrtovanjem seznaniti z uporabo SND MOK. V nadaljevanju je napisano, kaj morajo upoštevati v zvezi z zagotavljanjem dostopnosti, glede na to, za kakšno vrsto posega gre in v katerem območju se nahaja.

2.2.1 NAČRTOVANJE PRENOV, NOVOGRADENJ IN VZDRŽEVALNIH DEL/ZUNANJE POVRŠINE

- Na portalu/v grafični prilogi preveriti, v katero stopnjo dostopnosti sodi območje.
- V primeru osnovne stopnje dostopnosti slediti smernicam za načrtovanje v območjih osnovne stopnje dostopnosti (poglavje 4.1 Splošne smernice ter vsi deli poglavja 4.2 Talni taktilni vodilni sistem, razen poglavja 4.2.6 Pravila za načrtovanje TTVS v območjih višje stopnje dostopnosti).
- V primeru višje stopnje dostopnosti slediti smernicam za načrtovanje v območjih višje stopnje dostopnosti (poglavje 4.1 Splošne smernice ter poglavje 4.2 Talni taktilni vodilni sistem) in na portalu MOK preveriti, ali so za obravnavano območje zapisane dodatne zahteve, ki jih je treba upoštevati (pod rubriko Opis) in niso posebej navedene v tem (besedilnem) delu načrta.
- Če gre za izgradnjo objekta, ki je pomemben za javnost, pa ni bil evidentiran v Strateškem načrtu dostopnosti (npr. nov park, rekreacijsko območje), dostope za pešce vezati na najbližjo dostopno pot višje kategorije oz. na najbližje postajališče javnega potniškega prometa (v primeru nejasnosti se obrniti na Oddelek za projekte oz. Oddelek za promet).

2.2.2 NAČRTOVANJE PRENOV, NOVOGRADENJ IN VZDRŽEVALNIH DEL /STAVBE V JAVNI RABI

- Na portalu preveriti, v katero stopnjo dostopnosti sodi obravnavan objekt.
- Če gre za prenovo objekta, ki je že evidentiran v SND, dostopne poti do objekta načrtovati tako, kot je predvideno v SND.
- V kolikor gre za objekt, kjer se predvideva dostop javnosti in objekt (še) ni evidentiran v SND MOK (npr. novogradnja oz. selitev na drugo lokacijo), je treba zunanjo ureditev projektirati tako, da se peš dostope do objekta poveže na najbližjo dostopno pot višje stopnje dostopnosti oz. na najbližje postajališče javnega potniškega prometa.

2.3 NAVODILA ZA MEDOBČINSKI INŠPEKTORAT KRANJ

Zaposleni na Medobčinskem inšpektoratu Kranj se seznaniijo s SND MOK ter preučijo smernice, ki so pomembne za izvajanje njihovih nalog.

- Mestni redarji SND uporabljajo tako, da svoj nadzor poostrijo na poteh višje stopnje dostopnosti in avtobusnih postajališčih. Pri tem se osredotočijo na to, da preverjajo pretočnost pešpoti s:
 - kaznovanjem nepravilnega parkiranja na površinah za pešce in rezerviranih invalidskih parkirnih mestih,
 - opozarjanjem na odlaganje koles in drugih vozil na poteh (izvedba ozaveščevalnih akcij).
- Inšpektorji SND uporabljajo tako, da svoj nadzor poostrijo na poteh višje stopnje dostopnosti in avtobusnih postajališčih. Pri tem se osredotočijo na to, da preverjajo pretočnost pešpoti z:
 - nadzori nad namestitvijo gostinskih vrtov in njihovim širjenjem izven določenih meja,
 - nadzori nad neprimernim postavljanjem opreme kot so cvetlična korita, oglasne table, druga oprema na površinah za pešce,
 - nadzori nad območji, kjer se izvajajo dela in so površine za pešce deloma ali v celoti zaprte ter
 - odstranjevanjem ostalih ovir s površin za pešce (npr. zabojniki za odpadke, razraščena obcestna grmičevja).

3 DOSTOPNOST PROSTORA

To poglavje obravnava dostopnost zunanjih javnih površin. Z doslednim upoštevanjem smernic pri projektiranju, gradnji in vzdrževanju javnih površin se lahko bistveno izboljša dostopnost javnih površin in s tem tudi dostop do objektov v javni rabi in storitev ter programov, ki se izvajajo v njih.

3.1 KATEGORIJE DOSTOPNOSTI

Območje MOK je z vidika dostopnosti razdeljeno na dve prostorski kategoriji, na:

- območja osnovne stopnje dostopnosti,
- območja višje stopnje dostopnosti.

Osnovna stopnja dostopnosti pomeni, da se pri novogradnjah, prenovah in vzdrževalnih delih zunanje javne površine urejajo tako, da se zagotovi osnovno dostopnost za širšo javnost (univerzalno načrtovanje brez ovir). **V območjih višje stopnje dostopnosti** je treba izpolnjevati dodatne zahteve. Te se nanašajo predvsem na zagotavljanje ustreznega sklenjenega vodenja slepih in slabovidnih, na njih pa se izvaja tudi intenzivnejše vzdrževanje (redni pregledi poti, popravila tlakov, odstranjevanje ovir, intenzivnejši nadzor mestnega redarstva itd.).

3.1.1 OSNOVNA STOPNJA DOSTOPNOSTI

V območjih osnovne stopnje dostopnosti se prostor za pešce načrtuje brez ovir in poskrbi za ustrezno urejanje avtobusnih postajališč, peš površin in prečkanj cest, tako da sta zagotovljena osnovna varnost in gibanje vseh udeležencev v prometu. Vendar pa v teh območjih ni potrebno, da se zagotavlja sklenjeno taktilno vodenje slepih in slabovidnih uporabnikov.

V osnovno stopnjo dostopnosti sodijo vsa območja, ki v grafični prilogi na portalu niso označena kot višja stopnja dostopnosti, torej vsa območja, ki nimajo posebnega statusa in so neoznačena.

V območjih osnovne stopnje dostopnosti se pri načrtovanju in izvedbi upošteva poglavje 3.2.1 Splošne smernice) ter vse dele poglavja 3.2.2 Talni taktilni vodilni sistem, razen poglavja 3.2.2.6 Pravila za načrtovanje TTVS v območjih višje stopnje dostopnosti.

V kolikor se znotraj teh območij ugotovi, da je na nekem delu potrebno zagotoviti višjo stopnjo dostopnosti (če se npr. zgradi nov objekt, do katerega je dostop zelo pomemben, ali se izkaže, da so nekatere povezave za uporabnike zelo pomembne in z ukrepi iz osnovne stopnje dostopnosti ni mogoče zagotoviti samostojne uporabe), pobudo obravnava Svet za invalide MOK in tako pozneje po potrebi vključi še dodatna območja v višjo kategorijo dostopnosti. Odobrene pobude se sproti vnaša v načrt na prostorskem portalu.

3.1.2 VIŠJA STOPNJA DOSTOPNOSTI

Poti višje stopnje dostopnosti morajo ustrezati višjim standardom, kar pomeni, da morajo biti popolnoma dostopne vsem uporabnikom ter tudi dobro vzdrževane, tako da lahko vsakdo, ne glede na svojo morebitno oviranost, pride po teh poteh brez težav do željenega

cilja. Poti morajo biti zasnovane sklenjeno/zvezno, saj lahko prekinitev močno poslabšajo možnost prostorske orientacije za slepe in slabovidne.

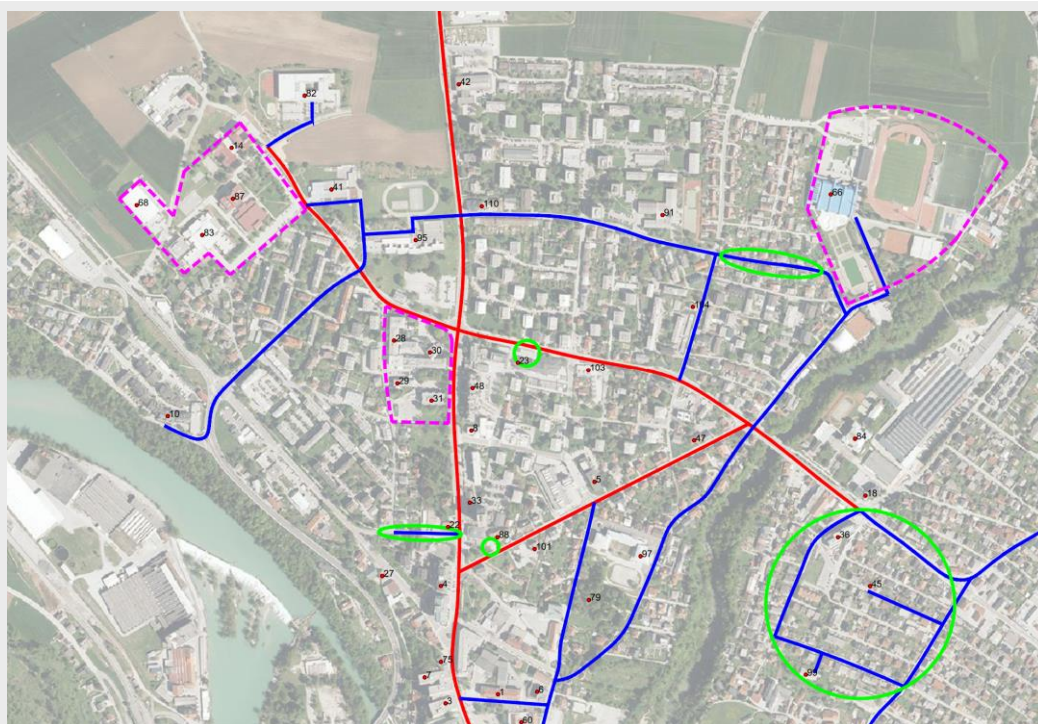
Z barvnimi linijami so na grafičnem prikazu označeni poteki dostopnih poti, ki omogočajo dostop do pomembnejših ustanov in se hkrati navezujejo na postaje javnega potniškega prometa.

Izhodišče za oblikovanje mreže dostopnih poti je seznam javnih ustanov, ki ponujajo storitve, namenjene javnosti in je zato samostojen dostop do njih zelo pomemben. Za samostojni dostop do ustanov sta pomembni tako **bližina avtobusnih postajališč mestnega potniškega prometa, kot tudi možnost dostopa do ustanov s smeri glavne avtobusne in železniške postaje.**

Območja višje stopnje dostopnosti so dodatno razdeljena na več kategorij:

- dostopne poti 1. reda,
- dostopne poti 2. reda,
- posebna območja, kjer je potrebna izdelava podrobnejšega načrta dostopnosti oz. imajo posebne zahteve,
- predlogi za prednostno ureditev površin za pešce.

V območjih višje stopnje dostopnosti se pri načrtovanju in izvedbi upošteva poglavje 3.2.1 Splošne smernice ter vse dele poglavja 3.2.2. Talni taktilni vodilni sistem.

Slika 2: Kategorije območij višje stopnje dostopnosti: dostopne poti prvega reda (rdeča barva), dostopne poti drugega reda (modra barva), območja izdelave celovitega podrobnejšega načrta dostopnosti (roza barva), predlogi za prednostno ureditev površin za pešce (zelena barva).

3.1.2.1 DOSTOPNE POTI 1. REDA

Gre za poti, kjer je zaradi številčnosti objektov v javni rabi, ki se pojavljajo ob njih, ter njihove pomembnosti za javnost zelo pomembno, da se zagotovi popolno dostopnost za vse. Poleg izvedbe vseh ukrepov, ki so nujni že v osnovni stopnji dostopnosti, je treba na dostopnih poteh 1. reda omogočiti tudi slepim in slabovidnim neovirano gibanje in možnost orientacije ter neovirano uporabo vseh prehodov za pešce na obeh straneh vozišča. **To pomeni, da je treba na obeh straneh ceste načrtovati sklenjen talni taktilni vodilni sistem (TTVS), torej povezati vodilne robove s taktilnimi oznakami (kot je podrobneje opisano v poglavju 3.2.2.6) na obeh straneh vozišča, ter čez vsa križišča in krožišča.**

3.1.2.2 DOSTOPNE POTI 2. REDA

Dostopne poti drugega reda so sicer nekoliko manj pomembne, vendar pa vseeno zagotavljajo dostop do nekaterih objektov in avtobusnih postajališč. **Na teh poteh sklenjenega TTVS ni treba zagotavljati na obeh straneh ceste, temveč mora biti sklenjen TTVS načrtovan vsaj po eni strani ceste. Tudi na teh poteh je treba zagotoviti sklenjeno taktilno vodenje čez vsa križišča in prehode za pešce ter povezati in ustrezno opremiti vsa avtobusna postajališča.**

S svetlo modro črtkano črto so označene poti (ob glavnih cestah skozi naselja), ki sicer ne omogočajo dostopa do opredeljenih pomembnejših objektov v javni rabi, vendar so ob njih avtobusna postajališča, ki so izhodišča za zagotavljanje enakovrednega dostopa za vse ljudi. V prihodnosti lahko tudi pričakujemo, da bodo ob te poti umeščeni programi, pomembni za vse ljudi, zato predlagamo, da se označene poti uredi zvezno in dostopno za pešce. Gre za enega od pomembnih predpogojev za uporabo javnega potniškega prometa.

3.1.2.3 OBMOČJA IZDELAVE CELOVITEGA PODROBNEJŠEGA NAČRTA DOSTOPNOSTI

Območja izdelave celovitega podrobnejšega načrta dostopnosti so tista območja, kjer je zaradi kompleksnosti programa oz. varstvenih režimov treba zanje izdelati načrt, v katerem se podrobneje določi poteke dostopnih poti. Gre večinoma za programske zaključene celote (npr. univerzitetna, šolska, rekreacijska območja), vozlišča in območja zgoščenih dejavnosti in območja s posebnimi varstvenimi režimi, ki jih je smiselno kot taka obravnavati v celoti, ne pa vsakega objekta ločeno. Za ta območja so predpisane posebne smernice, ki jih je treba upoštevati pri načrtovanju znotraj območja.

3.1.2.4 PREDLOGI ZA PREDNOSTNO UREDITEV POVRŠIN ZA PEŠCE

Območja, ki so označena kot predlogi za ureditev površin za pešce, so območja, na katerih univerzalne dostopnosti ni mogoče zagotavljati z običajnimi ukrepi, saj ni zagotovljenih osnovnih pogojev za varne površine za pešce. **Gre za območja, kjer je zaradi bližin javnih ustanov ali dostopov do postajališč javnega potniškega prometa treba prednostno urediti varno pot za pešce ob upoštevanju načel univerzalne graditve vključno s taktilnim vodenjem do opredeljenih stavb in območij v javni rabi.**

3.1.2.5 POSEBNI OBJEKTI IN OBMOČJA Z ALTERNATIVNO MOŽNOSTJO DOSTOPA

To so objekti in območja, do katerih ni možno zagotoviti dostopa z bližnjega avtobusnega postajališča. Mestna občina Kranj za ljudi z oviranostmi zagotavljanja dostop do teh objektov z drugimi oblikami prevoza (npr. subvencioniran taksi prevoz, prevoz na klic itd.).

3.2 SMERNICE ZA NAČRTOVANJE JAVNIH POVRŠIN-povzetek

V tem poglavju so povzete bistvene smernice, ki jih je treba upoštevati pri načrtovanju zunanjih površin v MOK ter so podrobneje obrazložene in predstavljene s slikovnim materialom v prilogi SND MOK *Smernice za načrtovanje javnih površin*.

V prvem delu tega poglavja so navedene splošne smernice, ki jih je nujno upoštevati pri vseh ureditvah zunanjih površin v MOK (poglavje 3.2.1 Splošne smernice), da se zagotovi ustrezna dostopnost za funkcionalno ovirane osebe. Splošne smernice se upošteva pri vseh ureditvah, tako v območjih osnovne stopnje dostopnosti, kot v območjih višje stopnje dostopnosti.

V drugem delu (poglavje 3.2.2) so navedene smernice v zvezi z načrtovanjem talnega taktilnega vodilnega sistema (poglavje je razdeljeno na dva dela- TTVS v območjih višje stopnje dostopnosti in TTVS v območjih osnovne stopnje dostopnosti). V tretjem delu (poglavje 3.2.3) so podrobnejša navodila za urejanje posebnih območij dostopnosti znotraj MOK.

Smernice se upošteva pri projektiranju novih objektov v javni rabi, pri prenovah in tudi izvedbi vzdrževalnih del, kjer projektne dokumentacije ni potrebno izdelati.

Smernice se uporabljajo skupaj s standardoma SIST ISO 21542 in SIST 1186, poglobljene obrazložitve so na voljo v priloženih priročnikih *Z belo palico po mestu* in *Univerzalna stanovanjska graditev*.

Rešitve lahko odstopajo od smernic v primeru, ko obstaja za to opravičljiv razlog (npr. omejitve zaradi reliefa, omejitve s strani varstvenih predpisov kulturne in naravne dediščine). Pri tem mora projektant v tehničnem poročilu podrobno obrazložiti, zakaj načrt odstopa od predlaganih smernic. Pred tem je priporočljivo, da se posvetuje s svetovalcem za dostopnost, ki mu lahko pomaga najti najustreznejšo kompromisno rešitev, ki bo omogočila dostop vsaj nekaterim skupinam uporabnikov s funkcionalnimi oviranostmi, če za vse rešitev ni mogoča.

3.2.1 SPLOŠNE SMERNICE

3.2.1.1 NAČRTOVANJE PROMETNE UREDITVE

Prometna ureditev v naseljih mora biti načrtovana tako, da sledi načelu prednosti po vrstnem redu: pešec - kolesar - javni potniški promet - motorni promet.³ V skupini pešcev so tudi ljudje s funkcionalnimi oviranostmi, zato je pri načrtovanju treba upoštevati njihove zahteve kot osnovo pri načrtovanju peščevih poti.⁴ Pri načrtovanju prometnih ureditev se upošteva naslednje:

- a. **Kolesarske povezave se v naseljih ne vzpostavljajo na račun zmanjševanja in oženja peščevih površin, temveč naj se prvenstveno zmanjšujejo površine za motorni promet.**⁵
- b. **Kolesarske poti se praviloma načrtuje ločeno od peš površin, da se zmanjša možnost konfliktov med pešci in kolesarji.** Upoštevati je treba dejstvo, da so ob stalnem povečevanju kolesarskega in peš prometa ter prometa drugih oblik mikromobilnosti, ki uporabljajo kolesarske steze, konflikti vedno pogostejši.
- c. **Pasove za pešce in kolesarje se na pločnikih načrtuje le, če je na voljo dovolj prostora, da se lahko zagotovijo ustrezni pogoji za varnost in gibanje (tudi funkcionalno oviranih) pešcev.** Pri tem je zelo pomembno upoštevati, da so zakonsko določene minimalne dimenzije koridorja za pešce določene za pešce, ki hodijo vzdolž ceste v ravni smeri.
- d. **Predpisane minimalne širine koridorjev na pločnikih, ki si jih delijo pešci in kolesarji, niso zadostne na točkah, kjer je predvideno prehajanje pešcev v vseh smereh oz. je predvideno tudi zadrževanje pešcev (npr. avtobusna postajališča, križišča s prehodi za pešce), zato je treba v teh primerih pogosto načrtovati skupno površino za pešce in kolesarje.** V primeru, ko ni mogoče zagotoviti ustrezno široke površine, ki omogoča varen prehod kot tudi zadrževanje pešcev (tudi uporabnikov invalidskih vozičkov) ob prehodih za pešce in čakališčih, je treba na teh delih načrtovati skupno površino za pešce in kolesarje. Na tej površini imajo prednost pešci in kolesarske označbe niso izrisane, na odvzem prednosti pa se opozori z označbo na kolesarskem pasu.
- e. **Za pešce je treba predvideti najkrajše možne poti.** Umeščanje kolesarskih poti ne sme poslabšati položaja za pešce in bistveno podaljšati peščevih poti, saj v nasprotnem primeru pešci pogosto uporabljajo kolesarske poti, kar poslabša položaj tudi kolesarjem.
- f. **Talne označbe, ki označujejo prometno ureditev, morajo biti preprosto razumljive in uporabljene v najmanjši možni meri.** Preveč vizualnih označb slabša zaznavo in razumevanje informacij, ki naj bi jih te podajale, s tem pa tudi varnost. Talne označbe naj se predvidi samo tam, kjer je to nujno zaradi varnosti in v tolikšni meri, da jih lahko razumejo tudi udeleženci v prometu, ki imajo težave z zaznavanjem, koncentracijo, orientacijo in razumevanjem vizualnih informacij. Preveč označb lahko doseže pri nekaterih ljudeh nasprotni učinek.

³ V skladu z Uredbo o prostorskem redu Slovenije.

⁴ Pri načrtovanju kolesarskih površin v naseljih se uporablja *Pravilnik o kolesarskih površinah*, a primere rešitev iz tega pravilnika se lahko uporabi le tam, kjer je prostora dovolj, da se lahko zagotovi tudi neoviran prehod (funkcionalno oviranim) pešcem in se tako lahko zagotovi tudi neoviran prehod v skladu s *Pravilnikom o univerzalni graditvi in rabi prostora*. To pomeni, da se mora obenem skrbno načrtovati tudi sklenjene poti za pešce in vpliv, ki ga imajo kolesarske povezave na promet pešcev.

⁵ V skladu s celostno prometno strategijo MOK.

- g. **Talne označbe za vodenje kolesarjev se na cestnih otokih izrisujejo samo v primeru, ko te ne križajo peščevih poti.** Prehodi za pešce, ki so izrisani čez kolesarske pasove namreč izredno poslabšajo zaznavo varnega območja.
- h. **Zelo priporočljivi so ukrepi za umirjanje prometa, ki pa morajo biti zasnovani tako, da ne poslabšajo dostopnosti za pešce.** Eden od pogostih ukrepov za umirjanje prometa je trapezna ploščad, ki ob upočasnjevanju prometa omogoča tudi preprostejši prehod pešcem z gibalnimi oviranostmi, saj je cesta v območju prehoda za pešce dvignjena na raven peščeve površine. Vendar če trapezna ploščad ni ustrezno opremljena s taktilnimi oznakami, je zelo nevarna za ljudi z okvarami vida.
- i. **Načrtujemo dovolj parkirišč za kolesa.** Parkirana kolesa zelo pogosto ovirajo prehod po peš površinah in so težavna predvsem za ljudi z okvarami vida. Ob povečevanju kolesarskega prometa se sorazmerno povečuje tudi število parkiranih koles, zato je treba ob kolesarskih povezavah nujno načrtovati ustrezno velike površine za parkiranje koles na kratkih razdaljah.
- j. **Prostori za parkiranje koles morajo biti umaknjeni izven peščeve površine in ustrezno označeni.** Če se jih načrtuje ob robu peščeve površine, mora biti površina za parkiranje koles v celoti tlakovana s taktilno zaznavnim tlakom oz. mora biti rob površine za parkiranje koles, ki meji na peščevo površino označen s pasom taktilno zaznavnega tlaka v širini 30 cm.

3.2.1.2 NAČRTOVANJE POVRŠIN ZA PEŠČE

Eden od strateških ciljev MOK je izboljšanje pogojev za pešce in spodbujanje uporabnikov, da bodo namesto z avtomobilom pogosteje hodili peš. Da bi uresnili ta cilj, je potrebno zagotavljati urejene površine za pešce, kar pomeni upoštevati osnovna pravila, ki omogočajo prehod vsem. Če peščeve površine niso primerno urejene, je veliko ljudi primoranih uporabiti avtomobilski prevoz, da lahko pridejo do storitev in objektov, do katerih bi sicer lahko prišli peš, kar pomeni diskriminacijo tistih, ki avta ne morejo voziti. Ključna pravila, ki jih moramo upoštevati za zagotovitev dostopnosti peščevih površin so:

- a. **Površine za pešce morajo biti sklenjene.** V načrtu je treba preveriti, kako so posamezne poti za pešce med seboj povezane. Peščeve poti se ne smejo končati sredi parkirišča ali na cesti. Povezanost je še posebej nujno zagotavljati na šolskih poteh in poteh višje stopnje dostopnosti.
- b. **Načrtujemo ustrezno široke poti za pešce ob upoštevanju, da veliko ljudi hodi v spremstvu.** Najmanjša širina pešpoti, ki še omogoča hojo v paru, je 150 cm. Zadostna širina je še posebej pomembna na šolskih poteh, saj otroci pogosto hodijo iz šole v paru ali skupini, ali jih spremljajo starši. To širino je nujno zagotavljati tudi na vseh poteh višje stopnje dostopnosti.
- c. **Načrtujemo proste robove, saj so ti ključni za orientacijo ljudi z okvarami vida** in se ob ustrezno oblikovanih robovih uvajanje močno zmanjša potreba po uvajanju taktilnih oznak. Notranji robovi pločnikov morajo biti čim bolj sklenjeni in čim manj členjeni.
- d. **Zasaditev ob robu naj bo predvidena tako, da je rob zasaditve (končna oblika, predvidena razrast drevnine) umaknjen vsaj 30 cm od roba poti.** Zasaditev, ki prerašča robove pločnikov, ni primerna. V primeru, ko sosednja površina ob pločniku ni v isti ravnini, temveč leži nižje, mora biti na robu izveden dvignjeni robnik.
- e. **V projektu je treba predvideti ustrezno utrditev in zatravitev oz. zasaditev zelenih površin ob poti ter ustrezen režim vzdrževanja.**

- f. **Načrtujemo neoviran koridor za pešce do višine 225 cm.** V celotni širini površine, ki je namenjena pešcem, ne smemo načrtovati ovir do višine 225 cm nad tlakom (stoječe ovire, ulična oprema, zasaditev).
- g. **Stoječe ovire, ki jih ni mogoče umakniti izven koridorja (npr. stebri cestne razsvetljave), morajo biti umaknjene na rob oz. ustrezno označene.** Če so pomaknjene več kot 30 cm od roba v pot, morajo biti označene s taktilno zaznavnim tlakom (tlak v širini 60 cm od roba ovire v smeri hoje) ter vizualno kontrastnimi oznakami (priporočljivo na višinah 100 in 150 cm).
- h. **Načrtujemo prostor brez grajenih ovir za prehod z invalidskim vozičkom.** Vse novo načrtovane pešceve površine morajo biti brez grajenih ovir (npr. stopnic, ozkih prehodov, vrtljivih vrat), ki bi ovirale prehod z invalidskim vozičkom oz. morajo predvidevati alternativni prehod, ki omogoča enakovreden dostop tudi gibalno oviranim uporabnikom.
- i. **Neovirani prehod za pešce načrtujemo v celotni širini zebre.** Označeni prehodi za pešce morajo biti izvedeni tako, da je omogočen prehod z vozičkom v celotni širini zebre, saj je na ta način omogočen preprostejši prehod vsem uporabnikom. Na pločniku tako ne nastajajo robovi, ki so nevarni za spotikanje. Višinsko izenačen rob se obvezno označi s taktilnimi oznakami.
- j. **Vozišče mora biti višinsko ločeno od površine za pešce.** Vozišče in pločnik (ali druga površina za pešce) morata biti višinsko ločena, če potekata en ob drugem. V primerih, ko nista višinsko ločena, mora biti razmejitvena označba med njima taktilno in vizualno zaznavna.
- k. **V primeru peščevih površin, ki mejijo na parkirišča oz. se križajo z dovozi, rob varne pešceve površine označujemo na različne načine.** V primerih, ko pločnik križajo dovozi, je nevarno, da oseba z okvaro vida zaradi nezaznavne meje med pločnikom in voziščem zaide na cesto. V različnih primerih je treba uporabiti različne rešitve. Te so odvisne od količine prometa na cesti, od smeri hoje pešca, od višinskega profila cestišča itd.
- l. **Načrtujemo ustrezno osvetlitev površin za pešce.** Ta je posebej pomembna za ljudi z okvarami vida oz. sluha. Pomembna je tako za varnost pešcev (da jih lahko voznik pravočasno opazi), kot tudi za njihovo orientacijo. Dobra osvetlitev je predvsem pomembna:
 - na križanjih peščevih poti s prometnicami,
 - na točkah, ki so pomembne za orientacijo (npr. pri informativnih tablah in smerokazih),
 - pred vhodi v javne ustanove,
 - na območjih, kjer je veliko ovir in višinske razlike (stopnice, klančine, urbana oprema).
- m. **Rešetke na peš površinah morajo biti oblikovane tako, da se vanje ne zatikajo kolesa pripomočkov za gibanje in palice.** Drevesne rešetke, rešetke za odvodnjavanje in pokrovi jaškov ne smejo imeti rež večjih od 15 mm. Na ta način se prepreči, da bi se vanje zatikale palice ter kolesa vozičkov in drugih pripomočkov.

3.2.1.3 POSTAJALIŠČA JAVNEGA POTNIŠKEGA PROMETA

Točke javnega potniškega prometa so ključne za zagotavljanje ustrezne dostopnosti, zato morajo biti v prostoru dobro vidne, primerno označene in ustrezno dostopne vsem. Pri tem se upošteva naslednja pravila:

- a. **Pri urejanju novih postajališč oz. prenovi postajališč je obvezna izdelava načrta postajališča, v katerem se prikaže natančno pozicijo nadstrešnice oz. info stebra ter pozicijo taktilnih**

oznak. V načrtu postajališča (oz. v načrtu prometne ureditve, kadar gre za širše prenove cest) se predvidi:

- natančna lokacija in tip nadstrešnice,
 - pozicija informacijskega stebra z voznim redom,
 - pozicija taktilnih oznak v odnosu do info stebra in vstopnega mesta v avtobus.
- b. **Oprema postajališča mora biti oblikovno poenotena in takšna, da so postajališča dobro vidna ter nudijo možnost počitka in zaščito pred vremenskimi vplivi.** Klopi ne smejo ovirati prehoda, stekla ne smejo zapirati poti in morajo biti ustrezno označena s kontrastnimi oznakami.
- c. **Na peščevih površinah je treba načrtovati taktilne oznake do vstopnih točk na vseh avtobusnih postajališčih** (podrobneje o načinu označevanja v poglavju 3.2.2.5 Pravila za načrtovanje TTVS v območjih osnovne stopnje dostopnosti). Kjer so postajališča načrtovana izven strnjenih naselij in do njih ne vodi urejena peščeva površina, se taktilnega načrtovanja ne izvaja.
- d. **Na avtobusnih postajališčih morajo biti v različnih oblikah dostopne nujne informacije, ki jih potniki potrebujejo pri uporabi potniškega prometa.** Informacije o postajališču in linijah mestnega potniškega prometa so objavljene na informacijskem stebru in na strehi postajališča. Na nadstrešku oz. info stebru je vedno predviden vsaj:
- kontrasten in dovolj velik napis z imenom postajališča, ki ga je mogoče opaziti tako iz avtobusa kot tudi pri prehodu po pločniku ter številke avtobusov, ki ustavljajo na postajališču,
 - tipne informacije v brajici: ime postajališča,
 - vozni red oz. način dostopa do elektronskega/zvočnega predvajanja voznih redov.

3.2.1.4 STOPNIŠČA IN KLANČINE

Stopnišča morajo biti načrtovana tako, da je zagotovljena predvsem njihova funkcionalnost. Jasno je treba opredeliti smer gibanja čez stopnišče in preprečiti slabo zaznavo roba. Klančine na funkcionalnih povezavah morajo biti načrtovane tako, da jih lahko samostojno uporabljajo uporabniki različnih invalidskih vozičkov. Posameznih stopnic na poti se ne načrtuje. Pri tem se upošteva predvsem naslednja pravila:

- a. **Na stopniščih je treba oprijemala načrtovati tako, da je omogočen oprijem z levo ali desno roko.** Oprijemala morajo biti načrtovana v skladu s standardom SIST ISO 21542. Na širokih stopniščih morajo biti oprijemala vezana na glavne dostopne poti.
- b. **Na stopniščih mora biti z vizualnim kontrastom zagotovljena vizualna zaznava vsaj na prvi in zadnji stopnici vsake stopniščne rame.** V primeru, ko se stopnišča pojavljajo na poteh kompleksnega taktilnega vodenja, morajo biti označena tudi s talnimi taktilnimi oznakami (glej poglavje 3.2.2.6 Pravila za načrtovanje TTVS v območjih višje stopnje dostopnosti).
- c. **V primeru širokih stopnišč ali stopniščih, ki so povezana z drugimi elementi (npr. tribune), mora biti jasno izražena glavna smer hoje, ki omogoča preprost prehod.** Načrtovana mora biti v skladu s standardom SIST ISO 21542, poudarjati jo morajo tudi oprijemala.

- d. **Stopnišč s poševnimi robovi in različnimi višinami stopnic naj se ne načrtuje.** Če je zaradi terena umestitev takšnih stopnic neizbežna in pri tem nastanejo stopnice različnih višin, je treba vsako od stopnic ustrezno kontrastno označiti, da se omogoči vizualno zaznavo roba.
- e. **Klančine na funkcionalnih povezavah se načrtujejo v skladu s standardom SIST ISO 21542.** Kjer je zaradi razgibanega reliefa naklon ulice (poti, površine) prestrm, da bi omogočal samostojen dostop z invalidskim vozičkom in ni verjetno, da bi uporabnik invalidskega vozička lahko samostojno uporabljal to povezavo, je kljub temu treba predvideti možnost prehoda z vozičkom na način, da ga potiska spremljevalec ter dostop za uporabnike otroških vozičkov in drugih pripomočkov s kolesi tako, da se ne načrtuje dodatnih ovir.
- f. **Klančine morajo biti ustrezno ločene od stopnišč.** »Multifunkcijska« stopnišča, ki so obenem namenjena pešcem in kolesarjem oz. ljudem s pripomočki na kolesih, so neustrezna, saj nastanejo poševni robovi, ki so nevarni za spotikanje, poleg tega takšna stopnišča ne omogočajo samostojne uporabe uporabnikom invalidskih vozičkov.

3.2.1.5 IZBOR TLAKOV IN DRUGIH MATERIALOV

- a. **Na vseh funkcionalnih povezavah načrtujemo raven in trden tlak,** ki omogoča preprost prehod z invalidskim vozičkom in ni nevaren za spotikanje. Tlak, ki se zaradi posebnega namena poudarja z drugačno teksturo (npr. zaradi taktilnega označevanja, predstavitve arheoloških najdb, iz oblikovnih razlogov) ne sme biti tako grob, da je nevaren za spotikanje ali zatikanje koles, pasovi grobega tlakovanja pa morajo biti projektirani tako, da niso širši od 1m v smeri prehoda. Vožnja z vozičkom čez grob tlak je namreč za uporabnike invalidskih vozičkov pogosto zelo naporna.
- b. **S premišljeno izbiro tlakov preprečimo bleščanje.** Zelo svetli tlaki ali tlaki z obdelavo, ki močno blešči, slabovidnim močno poslabšajo že tako okrnjeno vidno zaznavo.
- c. **Pri objektih in opremi za velike površine ne uporabljamo odsevnih materialov.** Velike steklene oziroma druge močno odsevne površine otežujejo orientacijo in predstavo o prostoru.
- d. **Močni vizualni kontrasti naj podpirajo orientacijo v prostoru, ne uporabljamo jih za vzorce v tlaku.** Uporabljamo jih na točkah, ki so pomembne za orientacijo in označitev ovir. Neustrezni so močno kontrastni geometrijski vzorci v tlaku, ki ljudem z okvarami vida otežujejo zaznavanje globine in povzročajo vrtoglavico.

3.2.1.6 NAČRTOVANJE ZVOČNE SIGNALIZACIJE

Zvočni semaforji so izjemno pomembni za samostojno gibanje oseb z okvarami vida. Tu ne gre le za ljudi, ki so evidentirani kot slepi oz. slabovidni, temveč so posebej v velikih križiščih pomembni tudi za večino starejših, za ljudi, ki le nekoliko slabše vidijo itd. Zato morajo biti zvočni semaforji nameščeni na vseh semaforjih v mestu.

- a. **Pri načrtovanju zvočne signalizacije moramo upoštevati, da ima zvočni semafor ima dve funkciji:**
 - **informacija o barvi luči na semaforju:** pešcu daje informacijo o tem, ali je varno prečkati cesto, ali ne,

- **orientacijska točka:** pešcu je v pomoč pri tem, da lahko najde prehod za pešce in varno točko pri prečkanju ceste. To je zelo pomembno predvsem pri hoji čez cesto, da lahko pešec pride hitreje na drugo stran (v zelo kratkem času, ko sveti zelena luč, mora namreč najti pravo pot na drugo stran, kar je posebej pri širokih cestah za ljudi z okvarami vida izjemno zahtevno). V primerih, ko vodilnih taktilnih oznak ni predvidenih (torej v primeru območij osnovne stopnje dostopnosti), je zvočni semafor s stalnim signalom zelo pomemben pri orientaciji.
- b. **Zvočni semaforji so neposredno povezani s taktilnimi oznakami, zato morata biti načrt svetlobne signalizacije in taktilnih oznak usklajena.** Če se spreminja postavitve semaforjev, se mora obvezno preveriti in prilagoditi tudi načrt taktilnih oznak.
- c. **Zvočni semaforji morajo biti opremljeni s tipnimi oznakami, kjer je narisana smer prehoda in zasnova križišča.**
- d. **Da je orientacijska funkcija zvočnega semaforja lahko uporabna, mora biti ta slišen približno 4-5m od semaforja.** Pri tem se upošteva naslednje:
 - Zvočni signal mora biti dobro razpoznaven iz okoliškega zvočnega okolja, ustrezen signal se določi skupaj s predstavniki Medobčinskega društva slepih in slabovidnih Kranj (MDSSKR);
 - Stalna raven zvočnega tlaka zvočnega signala se mora avtomatsko prilagajati na 3 dB (A) (\pm 3 dB (A)) nad ravno okoliškega hrupa. Glasnost ne sme pasti pod 35 dB (A) in, pri naraščanju hrupa ne sme preseči 90 dB (A);
 - Hitrost zviševanja glasnosti zvočnega signala naj bi bila vsaj 80 dB (A)/s, ko se okoliški hrup poveča. Ko nivo okoliškega hrupa pade, naj bi glasnost zvočnega signala padala največ s hitrostjo 20 dB (A)/s.
- e. **Pozicija zvočnega semaforja na drogu:**
 - Vrh škatlice zvočnega semaforja mora biti na višini 80-120 cm (priporočljivo 100cm);
 - Zvočni semafor mora biti postavljen na tisti strani droga, kjer ga je najbolje slišati z vseh smeri prihoda.
- f. **Uporaba vibracijskih semaforjev:**
 - V primeru, ko sta zaradi izvedbenih omejitev semaforja s signalom za nasprotno smer preblizu in se zvočna signala mešata (npr. ko sta semaforja v obe smeri nameščena le na istem drogu), je treba predvideti tip semaforja, ki je dodatno opremljen z vibracijo;
 - V tem primeru se semaforja namesti tako, da sta vsak na eni strani droga, spodnji del škatlice ne sme biti nižji od 80 cm, zgornji pa ne višji od 120 cm;
 - Rešitev se lahko uporablja izključno v primerih, ko drugačna rešitev zaradi omejitev v prostoru ni možna.
- g. **Rešitve v primerih preglasnih signalov v stanovanjskih območjih:**
 - V bližini stanovanjskih objektov se na semaforjih, ki so za prebivalce zelo moteči kljub namestitvi semaforjev s senzorji za zaznavanje hrupa, glasnost in tip zvoka na terenu v sodelovanju s predstavniki MDSSKR nastavi tako, da je zagotovljena še zadostna zaznavnost ob kar najmanjši motnji za okoliške prebivalce. Semaforji so na teh lokacijah v nočnem času nastavljeni tako, da ne oddajajo zvoka;

- Pri semaforjih v bližini stanovanjskih objektov, kjer ni mogoče doseči ustreznega kompromisa s stanovalci, se v naslednjih letih poskusno razvija sistem s sprožilcem na daljavo.

3.2.1.7 OZNAČENA PARKIRNA MESTA ZA INVALIDE

Parkirna mesta za invalide, ki pripadajo objektom v javni rabi oz. so del javnih parkirišč, morajo biti horizontalno in vertikalno označena v skladu s standardom SIST ISO 21542 in brez ovir povezana z vhodi v objekte oz. s površinami za pešce.

- Pri novogradnjah, rekonstrukcijah in vzdrževanju (novem označevanju) javnih parkirišč se upošteva zahteve, opredeljene v SIST 21542 glede števila parkirnih mest.** Na parkiriščih velikosti:
 - do 10 parkirnih mest se predvidi 1 parkirno mesto za invalide,
 - do 50 parkirnih mest se predvidi 2 mesti,
 - do 100 parkirnih mest se predvidi 4 mesta,
 - do 200 parkirnih mest se predvidi 6 označenih mest za invalide.
- Znižanje števila zahtevanih označenih parkirnih mest:** V dogovoru s Svetom za invalide se lahko pri javnih parkiriščih v območjih stanovanjske gradnje, kjer primanjkuje parkirišč, predvideno število označenih parkirnih mest zniža oziroma spremeni v prilagodljiva (dimenzijsko ustrezna, vendar neoznačena - rezervirana), če ni potrebe po označenih parkirnih mestih.

3.2.2 TALNI TAKTILNI VODILNI SISTEM (TTVS)

V tem poglavju so navedene smernice v zvezi z načrtovanjem in izvedbo TTVS na območju Mestne občine Kranj. Napisana so zgolj osnovna navodila, za zagotovitev ustrezne izvedbe je nujna uporaba priloge Smernice za načrtovanje javnih površin in priloženega priročnika Z belo palico po mestu.

V poglavjih 3.2.2.1 do 3.2.2.4 so opisana splošna pravila, ki jih je treba upoštevati v zvezi s postavljanjem taktilnih oznak na vseh javnih površinah. V območjih osnovne stopnje dostopnosti (torej na vseh območjih, ki niso posebej prikazana v grafični prilogi), je pri načrtovanju poleg splošnih pravil treba upoštevati še poglavje 3.2.2.5. V območjih višje stopnje dostopnosti (torej na vseh območjih, ki so opredeljena v grafični prilogi), se upošteva vsa poglavja (od 3.2.2.1 do 3.2.2.6).

3.2.2.1 NAČRTOVANJE TTVS GLEDE NA STOPNJE DOSTOPNOSTI DOLOČENE V GRAFIČNI PRILOGI

V območjih **osnovne stopnje dostopnosti** se v skladu z zakonodajo upošteva standard SIST 1186, vendar se izvaja samo tisti del taktilnega označevanja, ki ima funkcijo opozarjanja na nevarnosti ter označevanja točk javnega potniškega prometa, ki so najpomembnejša funkcionalna vozlišča. V teh območjih se ne zagotavlja sklenjenega kompleksnega taktilnega vodenja. Pri tem se upoštevajo pravila iz poglavja 3.2.2.5.

V območjih **višje stopnje dostopnosti** se pri načrtovanju TTVS upoštevajo vse zahteve iz *Pravilnika o univerzalni graditvi in uporabi objektov in standarda SIST 1186*. To poleg upoštevanja pravil za območja osnovne stopnje dostopnosti pomeni predvsem to, da mora biti TTVS v teh območjih izveden tako, da omogoča sklenjeno varno pot, ki jo lahko samostojno uporabljajo slepi in slabovidni. Pravila za načrtovanje sklenjenih vodilnih poti so opisana v poglavju 3.2.2.6. Pri tem veljajo različni pogoji glede na opredelitev dostopnih poti, kot so predvidene v grafičnem prikazu, podrobnejša navodila v zvezi s tem so na voljo v prilogi Smernice za načrtovanje javnih površin.

Na območjih, kjer je predvidena izdelava podrobnejšega celovitega načrta dostopnosti se TTVS načrtuje v skladu z opombami v grafični prilogi načrta in opombami v poglavju 3.2.3.1.

3.2.2.2 IZBOR MATERIALOV ZA TAKTILNE OZNAKE

Za taktilno označevanje **na prometnih površinah uporabljamo standardne taktilne oznake** (to so oznake s čepasto in rebrasto strukturo) v skladu s standardom SIST 1186, ki morajo zagotavljati ustrezen vizualni in taktilni kontrast.

- a. **V izvedbenih načrtih in popisih je treba obvezno navesti barvo, material in standard, kateremu morajo ustrezati oznake.** Če se dela izvaja v okviru vzdrževalnih del brez načrta in popisa, je treba navesti barvo, material in standard pri naročilu izvedbe.
- b. **Na asfaltu se za zagotovitev vizualnega kontrasta uporablja bele taktilne oznake.**
- c. **Označevanje z drugimi materiali (nestandardne oznake) je na prometnih površinah možno zgolj v primeru označevanja ovir in stopnic.** Pri tem je treba zagotoviti ustrezen taktilni kontrast, preverjen s strani MDSSKR.
- d. **Na pločnikih je najbolj priporočljiva uporaba betonskih taktilnih oznak, kjer je razmerje med ceno in trajnostjo ter uporabnostjo najugodnejše.** Plastične oznake, lepljene na asfalt, so po

dosedanjih izkušnjah precej manj obstojne in zato večinoma neprimerne za uporabo na zunanjih površinah razen v izjemnih primerih, ko druge rešitve niso mogoče. Izjema so oznake iz hladne strukturne plastike, nanešene neposredno na asfalt, ki se jih uporablja za reliefno črto čez prehod za pešce, kjer izvedba z betonskimi oznakami ni primerna.

- e. **Pri uporabi kamnitih taktilnih oznak je treba paziti na to, da so izvedene v skladu s standardom SIST 1186, ki posebej predpisuje detajl strukture za kamnite oznake.** Ta se namreč razlikuje od osnovne strukture, ki je predvidena za oznake iz drugih materialov.

3.2.2.3 IZVEDBA TAKTILNIH OZNAK

Pri taktilnem označevanju je zelo pomembna natančna izvedba. Poleg tega, da slabo vpliva na vizualno podobo prostora, lahko neustrezna izvedba zelo poslabša tudi tipno zaznavo in podraži vzdrževanje. Primeri ustrezne in neustrezne izvedbe so prikazani v prilogi.

- a. **Načini vgradnje betonskih in kamnitih oznak so lahko različni, vendar je v vseh primerih bistvena natančnost izvedbe.** Možna je vgradnja z naknadnim rezanjem asfalta (predvsem ko gre za obsežne površine asfaltiranja) oz. z vgradnjo pred asfaltiranjem (ki se uporablja predvsem na manjših površinah). V obeh primerih je zelo pomembna natančnost pri vgradnji – zelo natančno rezanje, pri predhodni vgradnji pa je treba paziti, da se s stroji za asfaltiranje ne poškodujejo tipne strukture.
- b. **V izvedbenih načrtih morajo biti natančno izrisani detajli zaključkov taktilnih oznak,** načrti taktilnih oznak ne smejo biti shematski, oz. je treba pri nadzoru na terenu natančno preveriti, da se taktilne oznake ustrezno navezujejo na robove. Oznake, ki so neustrezno povezane z robovi, so pogosto neuporabne.
- c. **Pri predhodni vgradnji betonskih ali kamnitih oznak je treba paziti, da so tipne strukture višje od okoliškega tlaka.** Če so strukture vgrajene tako, da je njihov vrh na nivoju tlaka, tipna zaznavnost kljub ustreznim standardnim ploščam ni zadostna.
- d. **Pri izvedbi oznak iz hladne strukturne plastike je treba paziti na ustrezen način izvedbe, saj previsoke in nepravilno izvedene oznake povzročajo močan hrup,** ki je zelo moteč za okoliške prebivalce, ko avtomobili vozijo čeznje. Priporoča se izvedbo posameznih linij z nanosom neposredno na asfalt.

3.2.2.4 DOPOLNJEVANJE IN VZDRŽEVANJE UREDITEV S TAKTILNIMI OZNAKAMI

Pri dopolnjevanju že izvedenih taktilnih oznak, je treba zagotoviti oznake iste barve in materiala, kot so bile uporabljene v prvotni izvedbi. Pogosto je treba izvedene taktilne oznake zaradi različnih razlogov dopolniti ali popraviti (poškodbe na materialu, dopolnjevanje in odpravljanje napačno izvedenih oznak, menjava tlaka zaradi vzdrževalnih del ali drugih posegov. V tem primeru mora izvajalec zagotoviti, da se uporabi taktilne oznake iz enakega materiala in iste barve.

3.2.2.5 PRAVILA ZA NAČRTOVANJE TTVS V OBMOČJIH OSNOVNE STOPNJE DOSTOPNOSTI

V območjih osnovne stopnje dostopnosti se v skladu z zakonodajo upošteva standard SIST 1186, vendar se izvaja samo tisti del taktilnega označevanja, ki ima funkcijo opozarjanja na nevarnosti ter označevanja točk javnega potniškega prometa, ki so najpomembnejša funkcionalna vozlišča. V teh območjih se ne zagotavlja sklenjenega kompleksnega taktilnega vodenja. Pri tem upoštevamo naslednja pravila:

- a. **Na prehodih za pešce se načrtuje pas opozorilnih oznak (čepasta struktura), ki označuje rob varne površine.** Na vseh delih, kjer je na prehodih za pešce pločnik višinsko izenačen z voziščem, mora biti izveden pas taktilnih oznak s čepasto strukturo v širini 60 cm. Kjer je neposredno ob prehodu za pešce predviden tudi kolesarski pas, mora biti na robu vozišča pas taktilnih oznak izveden tudi čez kolesarski pas (torej v celotni širini višinske izenačitve).
- b. **V nivojskih križiščih načrtujemo pas opozorilnih oznak (čepasta struktura) v celotni dolžini višinske izenačitve,** torej tudi izven prehoda za pešce in kolesarje. Gre za zelo pomembno oznako varne površine, ki je nujna za zagotavljanje varnosti ljudi z okvarami vida.
- c. **Na pločnikih in glavnih funkcionalnih povezavah za pešce se s taktilnimi oznakami označuje ovire in stopnišča, ki so umeščena na poteh v glavnih smereh hoje.** V primeru, ko je glavna dostopna pot za pešce (npr. na pločniku) v smeri hoje prekinjena s stopniščem ali posameznimi stopnicami, je treba pred stopniščem namestiti pas taktilno zaznavnega tlaka v širini 60 cm. Tako se označuje tudi vse ovire, ki jih ni mogoče odmakniti in njihov zunanji rob posega več kot 30 cm v pločnik (npr. cestne svetilke), tako da ovirajo hojo ob notranjem robu pločnika.
- d. **S taktilnimi oznakami se označuje vsa avtobusna postajališča.**
- e. **Manjša avtobusna postajališča označujemo samo z osnovno oznako vstopnega mesta v avtobus.** Avtobusno postajališče je samo z oznako vstopnega mesta lahko označeno v primerih, ko je možno (in varno), da po izstopu iz avtobusa pride uporabnik bele palice v nekaj metrih naravnost na rob pločnika.
- f. **Dolga postajališča (kjer ustavlja več avtobusov) in postajališča, ki so postavljena na širših površinah za pešce (in kolesarje), označujemo s kompleksnim taktilnim vodenjem.** S kompleksnim taktilnim vodenjem označujemo dolga postajališča (kjer ustavlja več avtobusov) in kjer izstop ni predviden na ozkem pločniku, temveč gre za izstop na širši površini:
 - ko npr. za čakališčem teče kolesarski pas in uporabnik bele palice ne more kjerkoli priti do roba,
 - ko je za čakališčem načrtovana zelenica ali površina za parkiranje koles itd.,
 - ko je neposredno za čakališčem rob zelo členjen in je potrebno umestiti taktilno vodilno linijo.
- g. **Nadstrešnica mora biti umeščena neposredno ob taktilnih oznakah.** Če zaradi izvedbenih razlogov nadstrešnica ne more biti nameščena neposredno ob oznaki vstopnega mesta, je treba tudi postajališče v osnovni stopnji dostopnosti urediti s kompleksnim taktilnim vodenjem.

3.2.2.6 PRAVILA ZA NAČRTOVANJE TTVS V OBMOČJIH VIŠJE STOPNJE DOSTOPNOSTI

V območjih višje stopnje dostopnosti se pri načrtovanju TTVS upoštevajo vse zahteve iz Pravilnika o univerzalni graditvi in uporabi objektov in standarda SIST 1186. To poleg upoštevavanja prej naštetih pravil za območja osnovne stopnje dostopnosti pomeni predvsem to, da mora biti TTVS na teh območjih izveden tako, da omogoča sklenjeno varno pot, ki jo lahko samostojno uporabljajo slepi in slabovidni. V nadaljevanju so opisana podrobna pravila, ki jih je treba pri tem upoštevati.

- a. **Sklenjena varna pot ne pomeni, da povsod načrtujemo taktilne vodilne linije. Nasprotno, čim večji del poti mora biti izveden z ukrepi, ki so sicer dobro premišljeni, a neopazni.** To predvsem pomeni, da načrtujemo ustrezne robove poti (zidovi, ograje, robniki...), kot je opisano v poglavju 3.2.1.2 *Površine za pešce*. Standardne taktilne oznake načrtujemo le tam, kjer drugih vodilnih robov ni oz. jih tudi ni mogoče zagotoviti.
- b. **Vsi elementi TTVS morajo biti med seboj ustrezno povezani.** Elementi TTVS so robovi, taktilne oznake, zvočni semaforji in informacijske oznake (npr. informacijski steber na avtobusnem postajališču). Vsi morajo biti med seboj povezani, saj je v nasprotnem primeru pot prekinjena in tako neuporabna.
- c. **Križišča in vsi prehodi za pešce morajo biti opremljeni s kompleksnim taktilnim vodenjem.** Poleg čepastega pasu na območju višinske izenačitve se na območju križišč na poteh višje stopnje dostopnosti načrtuje tudi vodilne linije, ki usmerjajo čez cesto.
- d. **Prehodi za pešce, ki ne potekajo pravokotno na rob pločnika in tisti, ki potekajo pravokotno preko vozišč širine več kot 7 m morajo biti označeni z reliefno črto, ki vodi čez vozišče.** Črta mora biti izvedena tako, kot to predpisuje standard SIST 1186.
- e. **Pred izvedbo je treba obvezno preveriti, ali sta načrt signalizacije in načrt TTVS usklajena.** Načrtovanje taktilnih oznak je zelo odvisno od pozicije semaforjev, zato taktilne oznake vedno načrtujemo vzporedno z načrtovanjem svetlobne signalizacije, na katero so vezani tudi zvočni semaforji. Načrt TTVS je treba uskladiti po vsaki spremembi pozicije semaforjev.
- f. **Taktilne vodilne oznake morajo biti postavljene neposredno ob semaforju.** Vodilne oznake ne smejo biti odmaknjene več kot 60 cm od zvočnega semaforja. Priporočljiv odmik vodilne linije je 25 cm od droga na katerem je semafor.
- g. **Če na pločniku ni prostora, da bi lahko izvedli vse oznake v skladu s predpisanimi minimalnimi dimenzijami linij in polj, načrtujemo samo najpomembnejše oznake.** Taktilne linije krajše od 90 cm niso taktilno zaznavne, zato je v primeru, ko ni prostora za izvedbo polj in linij v skladu s standardom, treba najti drugačno rešitev kompleksnega taktilnega vodenja (primeri v prilogi).
- h. **Taktilne vodilne oznake morajo biti na prehodih za pešce usklajene s smerjo zebre in poravnane na obeh straneh ceste.** Vodilne linije pešcu namreč nakazujejo varno smer hoje.
- i. **Vodilne linije je treba v načrtu in pri izvedbi uskladiti s pozicijo jaškov.** Če je mogoče, naj se vodilno linijo umakne tako, da ne poteka čez jaške. Pogosto zaradi pozicije jaškov to ni mogoče, saj lahko s tem izgubimo ustrezno smer linije ali pa se linija preveč odmakne od semaforja. Posebej težavni so pokrovi jaškov, ki prekinjajo vodilne oznake, saj zaradi prekinitve linije lahko

uporabnik bele palice izgubi smer. V teh primerih naj se uporabi pokrove za naknadno vgradnjo tlakov.

- j. **Vse ovire morajo biti od vodilnih linij umaknjene vsaj 60 cm.** V načrtu je treba predvideti vso opremo in jo uskladiti s poteki vodilnih poti, tako da ne ovira hoje. Pri naknadnem nameščanju opreme (npr. količkov) je treba poskrbeti za ustrezne odmike od vodilnih linij.
- k. **Stopnice morajo biti opremljene s pasom čepastih oznak v skladu s SIST ISO 21542.**
- l. **Zelo pomembno je, da se načrtuje povezave usklajeno z dostopnimi potmi izven območja obravnave, saj le tako lahko zagotovimo sklenjenost talnega taktilnega vodilnega sistema.** Zato so v območjih višje stopnje zelo pomembne revizije projektov z vidika dostopnosti, s katerimi se poskrbi za ustrezno povezovanje predvidenih dostopnih poti.
- m. **Pri uvajanju prometne ureditve »skupni prometni prostor« je treba dobro analizirati prostor in preveriti ustreznost omenjene ureditve ter izvesti kompleksno taktilno vodenje.**
- n. **Na območjih za pešce in območjih umirjenega prometa je treba zagotoviti možnosti orientacije za slepe in slabovidne.** Pri tem je treba določiti območja gostinskih vrtov in natančne pozicije urbane opreme.
- o. **Načrtovanje TTVS je zelo odvisno od izbranih materialov in načina tlakovanja. Projekte je po morebitni zamenjavi materiala in načina tlakovanja nujno ponovno revidirati z vidika dostopnosti.** Zelo je pomembno, da izvedba vedno sledi načrtu tudi v delu izbire materialov, da se materialov ne zamenja brez predhodnega usklajevanja z načrtom TTVS, sicer so lahko načrtovane oznake neuporabne.
- p. **Če se za TTVS uporablja nestandardne taktilne oznake je treba kombinacijo materialov in njihovo razliko v taktilnosti preveriti pri Medobčinskem društvu slepih in slabovidnih Kranj (MDSSKR).** Izjema so materiali, ki so že preverjeni in so navedeni v prilogi *Smernice za načrtovanje javnih površin – podrobno*.

3.2.3 PRAVILA ZA NAČRTOVANJE V POSEBNIH OBMOČJIH VIŠJE STOPNJE DOSTOPNOSTI

Na teh območjih je zagotavljanje dostopnosti nekoliko bolj zahtevno zaradi kompleksnosti prostora, prepletanja javnih programov, zaradi varstvenih režimov ali drugih omejitev. V teh območjih niso načrtovane poti višje stopnje dostopnosti, pač pa jih je treba obravnavati kot celoto. To v praksi pomeni, da je treba pri prenovi teh območij izdelati poseben načrt dostopnosti, v katerem se predvidi poteke TTVS in druge ukrepe v povezavi z dostopnostjo.

3.2.3.1 OBMOČJA IZDELAVE CELOVITEGA PODROBNEJŠEGA NAČRTA DOSTOPNOSTI

Območja, ki so na grafični prilogi označena z roza črtkano črto, so območja, za katera je treba izdelati podrobnejši načrt dostopnosti. Gre za pomembna programska zaokrožena območja, ki jih je treba obravnavati kot celoto, saj gre za sistem povezovalnih poti do medsebojno povezanih objektov v javni rabi. Pri prenovi teh območij je treba izdelati poseben načrt dostopnosti, v katerem se predvidi poteke TTVS in druge ukrepe, povezane z dostopnostjo. Priporoča se sodelovanje strokovnjaka za dostopnost.

Na grafični prilogi so opredeljena štiri programska zaključena območja:

- **1 Območje Ledene dvorane in šolskega centra:** območje je treba obravnavati kot celoto. Dostopi za pešce s Kidričeve ceste v šolsko območje so trenutno podrejeni motornemu prometu, dostope za pešce je treba izpostaviti, zasnovati jih je treba v ustreznih širinah, zvezno in brez ovir, da bo omogočen dostop do vseh objektov. Ledeno dvorano je treba navezati na povezavo za pešce v šolskem območju, na vstopnem delu dvorane (vhod je slabo viden) je treba urediti površine za pešce.
- **2 Območje zdravstvenih ustanov:** območje je orientacijsko izredno kompleksno, ni zagotovljenih ustreznih površin za pešce in tudi ne ustreznega usmerjevalnega sistema. Gre za območje, znotraj katerega bi bilo treba zagotavljati najvišjo stopnjo dostopnosti za vse ljudi, dostopi za pešce bi morali imeti prednost pred zagotavljanjem dostopa za motorni promet (in parkirišča). Obravnavati ga je treba kot celoto, zagotoviti je treba ustrezne povezave za pešce, ki se navezujejo na obodne ceste. Še posebej problematična je navezava na Kidričevo cesto, preurediti bi bilo potrebno tudi prečne navezave med Gosposvetsko ulico in Bleiweisovo ulico.
- **3 območje starega mestnega jedra:** območje je prenovljeno, gre za zavarovano območje kulturne dediščine. Dostope otežujejo parkirana vozila, razni elementi ob fasadah objektov in gostinski vrtovi lokalov, ki se navezujejo na fasade objektov. Kljub temu, da je bilo območje prenovljeno (v prenovo ni bil vključen premislek o zagotavljanju univerzalne dostopnosti), bi bilo smiselno poiskati ukrepe, ki bi vsaj delno zagotovili izboljšanje dostopnosti. Posebno pozornost bi bilo vredno nameniti povezavi starega mestnega jedra prek mostu do Župančičeve ulice, saj bi s tem sklenili krožno mestno povezavo.
- **4 območje Športnega centra Kranj:** območje je treba obravnavati kot celoto. Posebno pozornost naj se nameni vpetosti športnega centra v širši prostorski kontekst – do športnega centra je treba zagotoviti več varnih dostopov za pešce. Zvezne dostope brez ovir je treba zagotoviti tudi znotraj območja, zagotoviti je treba ustrezen usmerjevalni sistem in vse podporne elemente, ki bodo omogočali dostop do območja tudi funkcionalno oviranim osebam.

3.2.3.2 POSEBNI OBJEKTI IN OBMOČJA Z ALTERNATIVNO MOŽNOSTJO DOSTOPA

Gre za objekte in območja, do katerih ni možno zagotoviti dostopa z bližnjega avtobusnega postajališča. Mestna občina Kranj za ljudi z oviranostmi zagotavlja dostop do teh objektov z drugimi oblikami prevoza (npr. subvencioniran taksi prevoz, prevoz na klic itd.). Gre za naslednje objekte v javni rabi:

- B&B, d.o.o., srednja in višja šola za odrasle, visoka strokovna šola – na vstopni ploščadi naj se zagotovi ustrezen dostop za pešce do vhoda v objekt,
- Športni park Zarica – zagotovi naj se ustrezno povezavo s parkirišča do površin za pešce,
- Športni park Primskovo/Kokrški Log,
- Osnovna šole Predoslje.

3.2.3.3 PRIMER UREDITVE TALNEGA TAKTILNEGA VODILNEGA SISTEMA V OBMOČJU VIŠJE STOPNJE DOSTOPNOSTI

V sklopu priprave SND MOK je bil na primeru Ceste Staneta Žagarja predstavljen primer urejanja TTVS v območjih višje stopnje dostopnosti.

Načrt je bil pregledan šele med izvedbo, ko so bili poteki taktilnih oznak, tako da ustrezajo standardom. Na določenih odsekih orientacija za slepe in slabovidne ni idealna, a zaradi potekov kolesarskih pasov na pločniku večjih sprememb, vezanih na prometno ureditev med izvedbo ni bilo mogoče več izpeljati. Kljub vsemu so zagotovljeni osnovni pogoji za varnost v skladu z zakonodajo.

Skupaj z društvom MDSSKR se je po izvedbi še enkrat pregledalo izvedbo in na določenih odsekih določilo ukrepe za popravilo napak, ki so nastale med izvedbo.

V bodoče bo v skladu s SND MOK vsak projekt v območju višje stopnje dostopnosti pregledan že v zgodnjih fazah projekta, kar lahko bistveno izboljša izvedbe v praksi, saj revident že v zgodnjih fazah projekta, ko se sprejema odločitve v zvezi s prometno ureditvijo, opozori na težave, do katerih lahko pride pozneje pri načrtovanju taktilnih oznak.

4 DOSTOPNOST INFORMACIJ

V tem delu strateškega načrta so opredeljene aktivnosti in smernice, ki lahko bistveno pripomorejo k izboljšanju dostopa do informacij. Pomembno je, da so z njimi seznanjeni vsi deležniki, ki sodelujejo pri pripravi, oblikovanju in deljenju informacij, pomembnih za splošno javnost.

4.1 UPOŠTEVANJE PRAVILA DOSTOPNOSTI INFORMACIJ V VSEH OBČINSKIH PROJEKTIH

Vsi projekti, ki jih izvaja oz. sofinancira občina, morajo smiselno upoštevati osnovna pravila glede dostopnosti informacij, kar pomeni:

- da se že v projektni nalogi zapiše, da mora biti zagotovljena dostopnost najpomembnejših informacij tudi za osebe s funkcionalnimi oviranostmi, vključno z upoštevanjem pravil za lahko branje,
- da se na začetku vsakega projekta določi, katere zahteve po dostopnosti bo treba upoštevati pri določenem projektu, kako se jih bo izvedlo ter v katerih fazah je treba izvesti aktivnosti,
- da se v več fazah projekta preverja, ali so zahteve po dostopnosti informacij za vse ustrezno upoštevane,
- da se na koncu z uporabniki preveri, kolikšna je njihova dejanska dostopnost in uporabna vrednost ter se to upošteva v naslednjih projektih.

4.2 IZVEDBA TEMELJNIH AKTIVNOSTI ZA DOSTOPNOST INFORMACIJ

MOK prednostno izvaja temeljne aktivnosti, ki bodo pripomogle k celovitemu izboljšanju dostopa do informacij. Zelo pomembna je izdelava podlog (katalogov, sistemov) za ustrezno označevanje in podajanje informacij na različnih lokacijah. Te zagotavljajo, da bodo ključne informacije pripravljene v ustrezni obliki, se bodo pojavljale usklajeno ter na enak način po celotni občini in s tem posredno zagotavljale dostopnost informacij za vse. Pomembna je predvsem izvedba naslednjih aktivnosti:

- pregled kataloga urbane opreme MOK z vidika dostopnosti za osebe z oviranostmi,
- sistemska ureditev dostopnosti informacij na avtobusnih postajališčih,
- izdelava dostopnega mestnega usmerjevalnega sistema v MOK.

4.2.1 SISTEMSKA UREDITEV DOSTOPNOSTI INFORMACIJ NA AVTOBUSNIH POSTAJALIŠČIH

Avtobusna postajališča so zelo pomembne orientacijske in informacijske točke, zato morajo biti v prostoru dobro opazne ter ustrezno opremljene, tako da omogočajo uporabo vsem potnikom, ne glede na njihovo oviranost. Za doseg tega cilja predlagamo izvedbo sistemske prenove sistema avtobusnih postajališč z ukrepi navedenimi v nadaljevanju.

4.2.1.1 IZDELAVA STROKOVNE PODLAGE »ZASNOVA DOSTOPNEGA SISTEMA OBVEŠČANJA V JAVNEM POTNIŠKEM PROMETU ZA MOK«

- Namen izdelave strokovne podlage je, da so vsi ukrepi v zvezi z JPP, ki so predvideni že v akcijskem načrtu Celostne prometne strategije MOK izvedeni tako, da vključujejo vse uporabnike. Dokument je podlaga za izvedbo tehničnih rešitev (kot je npr. elektronski sistem obveščanja o voznih redih, avtobusnih prihodih in odhodi v zvočni in vizualni obliki, mobilne aplikacije). Vse tehnične rešitve na področju potniških informacij morajo vključevati zahteve, navedene v tem dokumentu. S tem se izognemo naknadnemu prilagajanju zaradi nedostopnosti za posamezne skupine.
- V okviru izdelave te zasnove se opredeli različne načine informiranja potnikov za posamezne skupine uporabnikov, ki informacije zaznavajo in sprejemajo na različne načine: uporabniki z okvarami vida, uporabniki z okvarami sluha, ljudje s težavami pri razumevanju informacij in s pomanjkljivim znanjem pri uporabi tehnologij, starejši, otroci, tujci.
- Načine informiranja se opredeli glede na pomembnost in frekventnost postajališča, določi se način najav postajališč na avtobusih (zvočna in pisna oblika).

4.2.1.2 IZDELAVA ZASNOVE TIPSKEGA AVTOBUSNEGA POSTAJALIŠČA ZA MESTNI PROMET Z DOSTOPNIMI INFORMACIJAMI

Priporočamo, da se za MOK izdela zasnovo avtobusnega postajališča (oz. več tipov avtobusnih postajališč), v kateri se opredeli vse pomembne sestavine postajališča: lega table z voznimi redi, lega taktilnih oznak, oblika nadstreška in določitev vizualnih kontrastov, ki so potrebni za lažjo orientacijo, postavitev opreme za obveščanje o voznih redih in druge opreme itd. Priporočamo sodelovanje svetovalca za dostopnost.

4.2.2 MESTNI USMERJEVALNI SISTEM IN TURISTIČNE INFORMACIJE

Priporočamo izvedbo mestnega usmerjevalnega sistema, ki povezuje vse točke, navedene v tem načrtu in morebitne druge turistične zanimivosti. Pri oblikovanju usmerjevalnega sistema je treba upoštevati smernice navedene v poglavju 4.4.2., priporočljivo je sodelovanje strokovnjaka za dostopnost.

Del usmerjevalnega sistema so tudi orientacijske točke kot so zemljevidi, tipne karte, makete itd. Priporočamo vzpostavitev dostopne informacijske točke pri avtobusni in železniški postaji. Takšna točka naj bo opremljena z informacijami, dostopnimi vsem (tipni zemljevid mesta, kratek opis glavni zanimivosti v mestu itd.). Pri oblikovanju te točke svetujemo sodelovanje strokovnjaka za dostopnost in izdelavo tipnih vsebin.

Zelo pomembna je tudi priprava osnovnih turističnih informacij v lahko berljivi obliki. Te informacije je priporočljivo objaviti v obliki turističnih prospektov, na spletnih straneh, informacijskih točkah itd. Pri pripravi teh informacij svetujemo vključitev strokovnjakov za pripravo lahko berljivih informacij.

4.3 SPODBUJANJE DRUGIH AKTIVNOSTI ZA IZBOLJŠANJE DOSTOPNOSTI INFORMACIJ

MOK spodbuja aktivnosti za izboljšanje dostopnosti informacij, ki jih izvajajo javni zavodi in druge organizacije in prispevajo k temu, da informacije, ki omogočajo orientacijo v stavbah, turistične informacije ter druge informacije za splošno javnost postanejo dostopne vsem.

MOK bo z ozaveščevalnimi akcijami, podpornimi aktivnostmi in sofinanciranjem spodbujala:

- izboljševanje dostopnosti turističnih informacij v MOK,
- izboljševanje dostopnosti usmerjevalnih in označevalnih sistemov v javnih zavodih, katerih ustanoviteljica je MOK,
- prenovo spletnih strani in mobilnih aplikacij v oblike dostopne vsem,
- nabavo opreme za izboljšanje dostopnosti informacij v javnih ustanovah in objektih v javni rabi (npr. vgradnja ali nabava slušnih zank, nadgradnja dvigal z zvočno opremo ali slušnimi zankami, vgradnja zvoncev za priklic pomoči osebja itd.),
- dostopnost osnovnih informacij o javnih storitvah v lahko berljivi obliki.

4.4 SMERNICE ZA IZBOLJŠANJE DOSTOPNOSTI INFORMACIJ

V tem poglavju so predstavljene osnovne smernice, ki naj jih upoštevajo projektanti in oblikovalci pri oblikovanju prostorov in informativnih gradiv. Smernice so podrobneje razložene in opredeljene v standardu SIST ISO 21542 oz. v priloženem priročniku *Inkluzivno oblikovanje in dostop do informacij*, zato naj si oblikovalci pomagajo tudi s temi gradivi.

4.4.1 NAČRTOVANJE IN OBLIKOVANJE INFORMACIJSKIH TOČK

Informacijske točke so točke, kjer lahko vsi uporabniki dobijo informacije o storitvi, prostoru in vsebini neke stavbe oziroma območja. To so sprejemne pisarne, recepcije, informacijska okenca, blagajne, informacijski centri in podobno. Ljudem z najtežjimi oblikami invalidnosti predvsem v starejših stavbah večkrat pomeni to tudi končno točko, kjer jim lahko informator pomaga ne le z informacijami, kako lahko pridejo do storitve, ki jo želijo, temveč lahko tam tudi opravijo storitev.

a. **Primerna umestitev in dobra označitev informacijske točke**

- Informacijska točka mora biti oblikovana tako, da jo je mogoče preprosto opaziti z vhoda v območje oziroma stavbo;
- Zagotoviti je treba dobro osvetlitev ter primerno velik in kontrasten napis oziroma oznako, ki jasno označuje, da gre za informacijsko točko;
- Če je točka oddaljena več kot 5 m od vhoda in do nje ni mogoče na drugačen način zagotoviti dostopa za slepe in slabovidne, naj se do nje namesti taktilno oznako (priporočljivo je pridobiti mnenje svetovalca za dostopnost ali je namestitev taktilne oznake res potrebna).

b. **Brez ovir na poti do informacijske točke**

- Na poti od vhoda do informacijske točke ne sme biti ovir za uporabnike invalidskih vozičkov (kot so stopnice, pragovi in tlaki, ki ovirajo vožnjo z vozičkom) ter ovir za slepe in slabovidne (kot so neoznačena steklena vrata, viseče table in druge ovire v višini glave, močni vzorci v tlaku, neoznačene stopnice, bleščeči tlaki ter druge ovire, opisane v poglavju 3.2);
- V primeru obstoječih stavb, kjer zaradi upravičenih razlogov tej zahtevi ni mogoče zadostiti, je treba pred vhodom namestiti zvonec za priklic uslužbenca, ki pa mora biti nameščen in oblikovan v skladu s standardom SIST ISO 21542;

c. **Brez komunikacijskih ovir**

- Točka mora biti oblikovana tako, da omogoča komunikacijo informatorja tudi z osebami na vozičku ter z osebami z izgubo sluha (opremljenost s slušno zanko ali drugim sistemom za izboljšanje poslušanja, če je to potrebno, primerna osvetlitev informatorjevega obraza, da je omogočeno branje z ustnic, neodsevno steklo ali brez stekla in podobno, v skladu s standardom SIST ISO 21542).

4.4.2 NAČRTOVANJE IN OBLIKOVANJE ORIENTACIJSKIH SISTEMOV

Informacije o prostoru so pomembne zato, da lahko uporabnik najde prostor, storitev oziroma vsebino, ki jo išče. Usmerjevalni sistemi morajo biti zasnovani tako, da omogočajo vsem, da lahko sledijo oznakam in se tako orientirajo v prostoru. Pri tem je predvsem pomembno, da deli usmerjevalnega sistema zadoščajo zahtevam, navedenim v nadaljevanju.

Slika 3: 1 Primer neustreznega oblikovanja smerokaza. Puščice so premajhne in nekontrastne, zato je znak zavajajoč, saj obiskovalec razume, da je že na cilju, v resnici pa naj bi ga smerokaz do tam šele usmeril. 2 Nedostopne informacije, postavljene predaleč – neupoštevanje bralne razdalje.

a. **Postavitev na ustreznih lokacijah**

- Znaki so postavljeni na mestih, kjer uporabnik sprejema odločitev o smeri;
- Prostorsko in oblikovno so ločeni od drugih informacij (npr. oglasov, obvestil itd.);
- Postavljeni so v skladu s prostorskim delom strateškega načrta – na primernih lokacijah ob dostopnih poteh;
- Postavljeni so tako, da jih ne prekriva druga oprema, zasaditev itd.;
- Postavljeni so tako, da mestna oprema ne ovira dostopa do njih (npr. klopi).

b. **Velikost znakov**

- Upoštevati je treba razdaljo, s katere mora uporabnik prebrati oznake (iz sedečega ali stoječega položaja);
- Črke orientacijskih napisov morajo biti visoke najmanj 15 mm, minimalna velikost pa je uporabljena le v primeru, ko obiskovalec bere iz neposredne bližine in je oznaka nameščena med 120 in 160 cm. Za vsak meter bralne razdalje se doda 2-3 cm;
- Pomembnejše informacije morajo biti večje od manj pomembnih;

c. **Vizualni kontrast**

- Med ozadjem in napisom mora biti dovolj razlike v svetlosti (svetlostni vizualni kontrast);

Napisi na steklenih površinah so neprimerni zaradi bleščanja, ki otežuje vidno zaznavo in ker na steklu ni mogoče doseči ustreznega vizualnega kontrasta;

d. **Pisne informacije zapisane z lahko berljivo tipografijo**

- Neprimerne so *stilizirane* in serifne pisave – pisave z okrasnimi elementi;
- Izogibamo se uporabi *ležečega tiska*;
- Neprimerne so *stisnjene pisave* (*condensed, compressed, narrow*)- med črkami mora biti dovolj velik razmik;
- Neprimerne so tanke pisave (*light, semilight*);
- Neprimerne so posebne oblike pisav kot npr. *pisave s senčenjem in obrobo*.

e. **Uporaba lahko razumljivih simbolov**

- Simboli morajo biti preprosto zaznavni in lahko razumljivi vsem ljudem ne glede na njihovo znanje in sposobnosti;
- Priporoča se uporaba standardnih simbolov.

f. **Uporaba primernih materialov in podlag**

- Steklene usmerjevalne table in informacije, postavljene pod steklom, so neprimerne zaradi odsevov, ki motijo vidno zaznavo;
- Neprimerne so table iz materialov, ki močno bleščijo (na primer nerjaveče jeklo) in bleščeče bele podlage.

g. **Ustrezna osvetlitev**

- Informacije morajo biti dobro osvetljene;
- Priporočljiva je uporaba difuzne svetlobe in dodatkov za preprečevanje bleščanja (senčila).

h. **Upoštevanje načela dveh čutov**

- Na glavnih orientacijskih točkah je priporočljivo zagotoviti tudi tipne oz. zvočne informacije (npr. tipni zemljevid mesta, parka, območja itd.). Oblikovanje teh mora nujno potekati v sodelovanju s strokovnjakom za dostopnost.

i. **Posebne oznake v povezavi z dostopnostjo**

- Obvezna je označitev točk, ki so opremljene s slušno zanko in tako dostopne gluhim in naglušnim (slika);
- Obvezna je označitev dostopne poti v primeru, ko je vhod za gibalno ovirane ločen od glavnega vhoda;

Slika 5: 1. Usmerjevalna oznaka do vhoda za gibalno ovirane. 2. Oznaka za informacijsko točko, opremljeno s slušno zanko in tako dostopno tudi gluhim in naglušnim. 3. Prometni znak za označevanje parkirnega mesta za invalide.

- Obvezna je označitev parkirnih mest za invalide s horizontalno označbo in prometnim znakom.

4.4.3 ZASNOVA IN OBLIKOVANJE INFORMATIVNIH GRADIV

Pomembne informacije, ki so na voljo v javnih ustanovah, morajo biti predstavljene tako, da jih lahko zazna, razume in uporablja večina ljudi. Pomembno je predvsem naslednje:

a. Upoštevanje načela dveh čutov

- Najpomembnejše informacije morajo biti predstavljene v dveh oblikah: vizualni in tipni ali zvočni obliki, oziroma mora imeti uporabnik možnost, da prikliče osebo, ki mu informacije poda osebno;
- Stavba (točka) naj bo opremljena s sistemi za izboljšanje poslušanja (npr. slušno zanko ali FM sistemom);
- Tipne in zvočne informacije naj bodo usklajene z vodilnimi potmi za slepe in slabovidne in torej dostopne na točkah, ki jih lahko samostojno najdejo slepi in slabovidni;
- Pomembna je dobra akustičnost prostora (preprečevanje odmevov).

b. Upoštevanje pravil za pripravo lahko berljivih in razumljivih pisnih informacij

- Za najpomembnejše informacije je treba upoštevati pravila v zvezi s kontrasti, podlagami, tipografijo in simboli, predstavljena v poglavju 4.4.2;
- Pomembna je primerna strukturiranost informacij (informacije, ki so za uporabnike zelo pomembne, naj bodo jasno ločene od manj pomembnih informacij, oglasov in podobno);
- Informacije naj bodo kratke in preprosto razumljive;
- Pri pripravljanju informacij v pisni obliki, ki so za uporabnike zelo pomembne, je treba upoštevati navodila za izdelavo lahko berljivih informacij v priloženih priročnikih *Lahko je brati 1* in *Lahko je brati 2* (Zavod RISA).

c. Pravila pri uvajanju novih elektronskih oz. avtomatiziranih medijev

- Elektronski mediji kot so elektronske table, avtomatski odzivniki, sistemi za upravljanje čakanja, elektronski terminali, sistemi za upravljanje dvigal itd., ki so pomembni za uporabo objekta ter dostop do storitev in pomembnih informacij, morajo omogočati uporabo vsem uporabnikom;
- Medij naj omogoča upravljanje z eno roko, iz sedečega ali stoječega položaja;
- Najpomembnejše informacije morajo biti dostopne v zvočni in pisni obliki;
- Medij mora biti preprost za uporabo (priporočljivo sodelovanje svetovalca za dostopnost);
- Zasloni na dotik niso primerni za slepe in slabovidne osebe;
- Če medij ne ustreza zgornjim zahtevam, mora biti obvezno na voljo pomoč usposobljene osebe, ki lahko pomaga pri uporabi medija ali drugače pripomore k dostopnosti želenih informacij oz. storitve.

4.4.4 DIGITALNA DOSTOPNOST

Vedno več storitev je na voljo samo na spletu ali se jih nadgrajuje z digitalnimi oblikami. Z možnostjo dostopanja do storitev v digitalnih oblikah se lahko reši veliko težav s prostorsko dostopnostjo in obide ovire, ki jih prinašajo tiskane informacije, vendar le, če so digitalne oblike ustrezno dostopne. Večina spletišč javnih ustanov je žal (še vedno) nedostopnih za osebe s funkcionalnimi oviranostmi.

MOK in druge organizacije, ki posredujejo informacije javnosti v digitalnih oblikah, morajo glede digitalne dostopnosti upoštevati naslednje:

- Pri izdelovanju in prenavljanju spletnih strani javnih ustanov ter objavljanju digitalnih vsebin, je treba upoštevati Zakon o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij ((ZDSMA), 2018), ki velja za vse državne organe, organe samoupravnih lokalnih skupnosti in osebe javnega prava po zakonu, ki ureja javno naročanje. Prav tako morajo vsi ti subjekti ne glede na načrtovane prenove ali nove izdelave upoštevati ta zakon in načrtovati prenove tudi (samo) zaradi zagotavljanja dostopnosti (roki za prilagoditev spletnih strani in mobilnih aplikacij so po tem zakonu namreč že potekli).
- Pri tem se uporablja WCAG standard, torej mednarodne smernice za dostopnost spletnih strani (<https://www.w3.org/WAI/intro/wcag>), priporočljivo je posvetovanje z usposobljenim svetovalcem za digitalno dostopnost.
- Zagotoviti je treba dostopnost video objav na spletni strani občine in na družbenih omrežjih - tako s podnaslovi za gluhe in naglušne, kot z opisi, podnaslovi (CC) oziroma prepisi za slepe in slabovidne.
- Občina izvede splošno usposabljanje s področja digitalne dostopnosti za vse ključne deležnike v MOK, na katerem se subjektom, ki so po zakonodaji dolžni zagotavljati dostopne digitalne vsebine, predstavi osnove digitalne dostopnosti, najpogostejše pomanjkljivosti v zvezi z digitalno dostopnostjo in priporočljiv postopek postopnega izboljševanja digitalne dostopnosti v njihovi organizaciji.
- Priporočljiva je izvedba podrobnejšega usposabljanja v posameznih javnih ustanovah, ki se prilagodi glede na stanje obstoječih spletnih mest in aplikacij ustanove na način, da se predstavi načela in smernice glede na realno stanje dostopnosti posamezne ustanove.
- Občina po izvedbi splošnega usposabljanja podrobneje opredeli postopek in terminski plan izboljševanja digitalne dostopnosti.

4.4.5 DOSTOP DO VSEBIN NA PRIREDITVAH IN JAVNIH DOGODKIH

Vse javne prireditve naj bodo opremljene vsaj z avtomatskim prevajalnikom povedanega v napise in sistemom za izboljšanje poslušanja (slušna zanka).

- Avtomatski prevajalnik v napise je v fazi razvoja, za aktualno različico sistema naj se organizator prireditve obrne na Društvo gluhih in naglušnih Auris Kranj.
- Vsi prireditelji javnih dogodkov (javne tribune, okrogle mize, predavanja ipd.) morajo zagotoviti na svojih dogodkih sisteme za izboljšanje poslušanja. MOK nudi izposajo slušnih

zank, ki si jih lahko prireditelji izposodijo in tako omogočijo, da uporabniki slušnih aparatov boljše slišijo govorca. Priporočljivo je, da si vsak prireditelj dogodkov priskrbi svoje naprave za izboljšanje poslušanja (predvsem to velja za javne ustanove). Za izbiro primerne opreme naj prireditelj kontaktira Društvo gluhih in naglušnih Auris Kranj.

- Gledališke predstave naj bodo opremljene z nadnapisi, kar bistveno pripomore k razumevanju povedanega ljudem, ki slabše slišijo. (<https://www.rtv slo.si/dostopno/clanki/gledalisca-prisluhnite/507665>)
- Pri dogodkih, kjer se udeleženci na prireditve prijavijo, naj se v obrazcu vedno navede vprašanje, ali udeleženec potrebuje posebne prilagoditve: tolmačenje v znakovnem jeziku, audiodeskripcijo (opis za slepe in slabovidne), povzetek v lahko razumljivih informacijah.
- Za zagotovitev tolmačenja v znakovnem jeziku naj prireditelj kontaktira Društvo gluhih in naglušnih Auris Kranj.

5 DOSTOPNOST STORITEV

Za izboljšanje dostopnosti storitev je ob ureditvi dostopnega prostora in informacij ključno izvajanje nekaterih dejavnosti, povezanih predvsem z informiranjem javnosti o pomenu dostopnosti in načinih, na katere lahko k dostopnosti prispeva vsak od občanov. Pomembna je tudi celovita obravnava dostopnosti ključnih točk in služb.

5.1 OZAVEŠČANJE IN INFORMIRANJE JAVNOSTI

Za izboljšanje dostopnosti storitev bo MOK izvajal aktivnosti, ki bodo pripomogle k doseganju ciljev, ki so naštetih v nadaljevanju.

5.1.1 DVIG USPOSOBLJENOSTI ZAPOSLENIH ZA DELO S STRANKAMI Z OVIRANOSTMI

Cilj: usposobiti zaposlene v javnih ustanovah, ki so v stiku s strankami, da znajo ustrezno komunicirati z osebami z oviranostmi, primerno posredovati informacije, poznajo uporabo pripomočkov, ki so na voljo v ustanovi in tako vplivajo na izboljšanje dostopnosti storitev.

Ukrepi: Za doseg cilja bo MOK spodbujal izvajanje izobraževalnih delavnic in predavanj na temo dostopnosti, ki jih izvajajo invalidska društva in druge organizacije.

5.1.2 OZAVEŠČANJE ŠIRŠE JAVNOSTI

Cilj: dvigniti ozaveščenost občanov o temah s področja dostopnosti in vključevanja invalidov, da s svojim vedenjem v prostoru ne povzročajo ovir in s tem diskriminacije invalidov.

Ukrepi:

MOK (vse službe in oddelki mestne uprave, javna podjetja in zavodi MOK) izvaja ozaveščevalne, promocijske akcije in strokovna izobraževanja ter spodbuja pripravo tiskovin, dogodkov, objav v medijih v zvezi z ozaveščanjem o dostopnosti in invalidski problematiki s katerimi:

- obvešča in motivira lastnike in najemnike objektov v območjih višje stopnje dostopnosti, da na svojih zemljiščih odstranjujejo ovire in pripomorejo k izboljšanju dostopnosti (npr. obrezovanje živih mej, ki segajo na pločnik),
- ozavešča druge uporabnike prostora (kolesarje, voznike itd.) o sobivanju s pešci, posebej ljudmi s funkcionalnimi oviranostmi ter spodbuja razvoj prometne kulture,
- ozavešča zaposlene v mestni upravi, javnih zavodih, javnih podjetjih in koncesionarjih o njihovih vlogah pri zagotavljanju dostopnosti ter jih seznaja z nalogami, ki sledijo iz strateškega načrta dostopnosti (nadzor nad izvedbo, mestno redarstvo, vzdrževanje).

5.1.3 DVIG STROKOVNIH KOMPETENC NA PODROČJU DOSTOPNOSTI

Cilj: izboljšanje strokovne usposobljenosti kadrov, ki delajo na projektih grajenega okolja in informacij na področju MOK.

Ukrepi: Občina bo podpirala izvedbo izobraževalnih delavnic in predavanj za strokovne kadre, ki lahko omogočijo ustrezno zagotavljanje dostopnosti. Izobraževanja bodo namenjena seznanjanju oblikovalcev, arhitektov, tehničnih delavcev in predstavnikov javnih ustanov s predpisi in dobrimi praksami na vseh področjih, ki se jih dostopnost dotika (npr. izvajanje tečajev znakovnega jezika, izobraževanje za predstavnike javnih ustanov na temo *digitalna dostopnost*, izobraževanje za projektante na temo *strateški načrt dostopnosti - dostopnost prostora in talni taktilni vodilni sistem* itd.).

5.1.4 USPOSABLJANJE ZAPOSLENIH V ZVEZI Z EVAKUACIJO OSEB Z OVIRANOSTMI

Cilj: izboljšanje usposobljenosti zaposlenih na MOK (in v ustanovah, katerih ustanoviteljica je MOK) za evakuacijo ljudi z oviranostjo.

Ukrepi: Občina bo v povezavi z Gasilsko brigado Kranj, ki je kot ena partneric v okviru projekta Inclusive emergency pripravila [portal za učenje](#) o evakuaciji oseb z oviranostmi, pristopila k aktivnemu usposabljanju zaposlenih za evakuacijo ljudi z oviranostmi prek izobraževalnih delavnic in predavanj.

5.2 CELOVITA UREDITEV DOSTOPNOSTI POMEMBNIH TOČK IN SLUŽB

5.2.1 STORITVE JAVNEGA PREVOZA IN POSEBNIH OBLIK PREVOZA

5.2.1.1 MEDKRAJEVNI IN MESTNI AVTOBUSNI PREVOZ

Zagotovitev dostopnosti avtobusnega prevoza je eden najpomembnejših ukrepov za zagotavljanje samostojnosti funkcionalno oviranih oseb. Za zagotovitev dostopnosti prevoza je treba zagotoviti usklajeno ravnanje na več ravneh:

- ustrezna ureditev avtobusnih postajališč in glavne avtobusne postaje (poglavji 3.2.2.5 in 4.2.1),
- uvajanje avtobusov prilagojenih za uporabnike invalidskih vozičkov ter prilagoditve avtobusov z zvočnimi in pisnimi informacijami,
- izvedba celovitega dostopnega sistema informiranja potnikov (4.2.1),

- usposabljanje osebja za komunikacijo in pomoč osebam z oviranostmi (5.1.3).

Slika 6: 1. Premajhni in previsoko postavljeni napisi na avtobusnem postajališču, neoznačene steklene površine. 2. nedostopna tabla na peronu glavne avtobusne postaje.

5.2.1.2 PROSTOFER

V občini deluje storitev Prostofer, ki je namenjen občankam in občanom nad 65 let, mlajšim upokojencem in invalidom, ki ne vozijo sami, imajo slabše povezave z javnim prevozom, so prejemniki socialne pomoči, imajo nizke pokojnine in nimajo sorodnikov, ki bi jim nudili prevoz. Klic občank in občanov na brezplačno telefonsko številko sprejme komunikacijski center.

Mestna občina Kranj ima na voljo vozilo, ki je predvsem namenjeno prevozu občank in občanov do zdravstvenih in javnih ustanov, ki se nahajajo na območju občine, pa tudi do večjih bolnic v regiji in Ljubljani.

V primeru, ko je vozilo prosto in je na voljo prostovoljec, se lahko opravijo tudi prevozi za nujni obisk trgovine in druge storitvene dejavnosti ter na primer prevoz do obiska dnevnih centrov za starejše in invalide ter drugih programov za starejše in invalide. Prevozi niso namenjeni nepokretnim ali hudo bolnim, saj prostovoljci za delo z njimi niso usposobljeni.

Pomembno:

Prostovoljci morajo biti usposobljeni za komunikacijo z osebami z okvarami vida in sluha, zato je pomembno, da Mestna občina Kranj posreduje pobudo na Prostofer, da se doda možnost pisnega naročanja oz. videoklica za osebe z okvaro sluha ter izvedbo promocijskih videov za izboljšanje komunikacije z osebami z okvarami vida oz. sluha, kot del izobraževanja prostovoljcev.

5.2.1.3 KRANVAJ

Kranvaj je mini električni avtobus (sprejeme do 6 oseb in invalidski voziček), ki brezplačno vozi v območju za pešce. Je vozilo, ki omogoča tudi starejšim, potnikom z gibalnimi oviranostmi ter ljudem z okvarami vida, ki imajo težave pri dostopu do objektov v javni rabi, da lahko pridejo do željene ustanove v območju za pešce.

Pomembno: Osebje mora biti usposobljeno za komunikacijo z ljudmi z okvarami vida in sluha, zato bo MOK organiziral usposabljanje za voznike oz. podprl izdelavo izobraževalnega gradiva

za usposabljanje voznikov. Naročilo prevoza poteka prek klicnega centra, nujno je dodati tudi možnost pisnega naročila za osebe z okvarami sluha.

5.2.1.4 KRSKOLESOM

V sistemu izposoje mestnih koles so na voljo tudi kolesa za ljudi z zmanjšano mobilnostjo (trikolesniki).

Pomembno: Jasno je treba opredeliti načine uporabe teh koles, dostopne in lahko razumljive morajo biti informacije o izposoji, natančneje mora biti opredeljeno, komu so namenjena itd.

5.2.2 DOSTOPNOST TOČK POMEMBNIH ZA DOSTOP DO JAVNIH STORITEV

Točke, ki so posebej pomembne za dostop do javnih storitev, je treba celostno obravnavati in zagotoviti, da so dostopne, kar pomeni, da so na primernih mestih, dobro označene, dostopne vsem, na njih pa ljudje dostopajo do pomoči usposobljenega osebja. Poskrbeti je treba za primerno postavitve točke ter ustrezno označevanje in vodenje do nje. Pomembno je tudi, da je opis, kako prideš do tovrstnih točk, dostopen tudi na spletnih straneh (v obliki, dostopni vsem).

5.2.2.1 INFORMACIJSKE TOČKE JAVNIH SLUŽB

Točke v vseh javnih ustanovah, kjer je predviden dostop javnosti (kot je npr. sprejemna pisarna Mestne občine Kranj), morajo biti dostopne vsem. Priporočljiv je pregled dostopnosti vseh tovrstnih točk v objektih, ki so evidentirani v načrtu s predlogi ukrepov za izboljšanje dostopnosti.

V občini je vzpostavljenih tudi več t.i. »demenci prijaznih točk«, ki so namenjene osebam z demenco, njihovim svojcem, zaposlenim, ki se srečujejo z osebami z demenco (policisti, trgovci, bančni in poštni uslužbenci, farmacevti, gasilci) ter tudi vsem ostalim v skupnosti. Zaposleni na točki nudijo informacije, kako prepoznati prve znake demence, kako komunicirati z osebami z demenco in kam jih usmeriti po nadaljnjo pomoč, ko se osebe izgubijo.

5.2.2.2 PRESOJE DOSTOPNOSTI JAVNIH STAVB

Do leta 2025 morajo biti po Zakonu o izenačevanju možnosti invalidov vsi objekti v javni rabi dostopni vsem. V želji po čim učinkovitejšem doseganju tega cilja, bo občina spodbujala ustrezno prilagajanje objektov z izvajanjem presoj dostopnosti. Presoje pomembnejših objektov lahko določi občina v letnem programu, dodatne pa izvaja glede na razpoložljiva sredstva in potrebe, ki se pojavijo med letom.

Gre za dve vrsti presoj:

- CELOSTNE PRESOJE DOSTOPNOSTI, s katerimi občina spodbuja izboljševanje dostopnosti obstoječih objektov, katerih lastnica/najemnica je občina, oziroma imajo v njih prostore organizacije, katerih ustanoviteljica je občina in morajo zagotavljati enakovreden dostop vsem.

Celostna presoja zajema pregled dostopnosti prostora in komunikacijskih ukrepov v objektu. V presoji so predvideni ukrepi, ki jih je treba izvesti, da se lahko izboljša dostop za ljudi z oviranostmi. Iz presoje je razvidno, katere od ukrepov je treba izvesti nujno (saj je dostop sicer za nekatere skupine ljudi onemogočen) in kateri od teh so le priporočljivi (uporabnost objekta

se z njimi lahko izboljša in razširi na širšo skupino). *Primer: Presoja dostopnosti Zdravstvenega doma Kranj (v prilogi SND).*

Celostne presoje dostopnosti mora izvajati usposobljen svetovalec za dostopnost z ustreznimi referencami (poznavanje področja univerzalnega oblikovanja, ki ga izkaže s potrdili invalidskih organizacij, licenco s področja dostopnosti ali podobno) in jo dati v pregled in dopolnitve Svetu za invalide.

Upravljavca stavbe (npr. javni zavod) na podlagi presoje postopno izvaja ukrepe in tako skozi leta zagotavlja vse višjo stopnjo dostopnosti. Do leta 2025 je lahko na ta način v večini objektov v MOK, dostopnost bistveno izboljšana. Občina lahko pogojuje financiranje določene organizacije iz izvedbo nekaterih ukrepov iz presoje.

- HITRE PRESOJE DOSTOPNOSTI, ki so pomembne v primerih, ko občina išče nove prostore, v katere naj bi se umestile dejavnosti in storitve, ki bodo na voljo javnosti (npr. razni uradi, informacijski centri, prostori za prireditve in izobraževanja itd.). V tem primeru je pomembno, da se predhodno naredi hitro oceno, kako dostopen je objekt in koliko ukrepov bo potrebnih, da bo objekt dosegel ustrezno stopnjo dostopnosti. Pri tem je treba upoštevati različne oblike oviranosti, ne zgolj gibalno oviranost, ter razmišljati tudi o dostopu do informacij, povezanostjo z javnim potniškim prometom itd. Hitre presoje dostopnosti izvaja nosilec naloge oz. vodja investicije, ki je dobro poučen o potrebah obiskovalcev z različnimi oviranostmi, poleg razumevanja potreb ljudi z različnimi gibalnimi oviranostmi razume tudi osnove gibanja, orientacije in komunikacije oseb z okvarami vida oz. sluha (v ta namen so zelo priporočljiva redna izobraževanja zaposlenih na to temo). Po potrebi se posvetuje s svetovalci za dostopnost, izvajalci prilagoditev oz. Svetom za invalide.